

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AXE F B [O] 92

FRA EGE TVED TIL
EGTVED

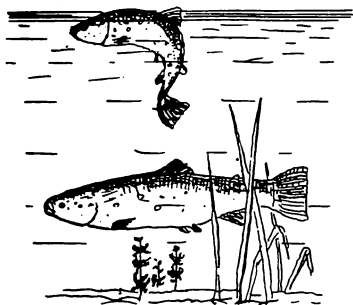
MED BØLLE OG MEDESTANG.
HVOR AL MØDER MULD OG
JYDER. LOG BO I AARTUSINDER.

Fra Ege Løved
til Egtved

Axel Holm:

Fra Ege Tved til Egtved.

Med Bøsse og Medestang,
hvor Al møder Muld og Jyder slog Bo
i Aartusinder

B. Schæffers Forlag,
Kolding 1931.

Copyright 1931
by
V. Schæffer, Rolding.

Fotografier:
J. Jacobsen, Egtved.

Tegninger:
Forfatteren.

Indhold.

	Side
I. <i>Egtved.</i>	
Før og nu. Gravhøje. Topografi. 12 Aars Jagttagelser.....	9
II. <i>Hejren.</i>	
De store Fugle. Bøgvad Bæk. Begravelsesgilde.	15
III. <i>Fugle af Middelstørrelse.</i>	
Duer, Krager, Racedyr. Egtved Jagtklub.....	28
IV. <i>Fuglevildt.</i>	
Urhøns. Ænder. Een Høne i 17 Skud.....	36
V. <i>Ved Søerne.</i>	
Skovsøen. Hedesøen. Den kunstige Sø.....	50
VI. <i>Haarvildtet.</i>	
Træernes Rotte. Ilderen i Lyskassen. Haren, som trimlede før Skuddet.....	65
VII. <i>Fugle i Haven.</i>	
Løvhælvets Sangere. Redekasser.	
Lille Thomas. Vinterfodring.....	74
VIII. <i>Langs Landevejen.</i>	
Hegnene. Fugleudstopperen. Den listige Krage.	93
IX. <i>Trækfugle.</i>	
Drosseltræk. Vinterfugle. Spætten og Troldharen	105
X. <i>Lavere Dyr.</i>	
Amfibier. <i>Rana agilis</i> . Slutning.....	117
Liste over de i Egtved iagttagne Fuglearter med deres latinske Navne.....	127

Kvinden fra Egtved.

Den lille Køllet vidner:
Da dig Døden tog i Favn,
Var den lyse Sommer inde;
Men den røber ej dit Navn.

Dog du og jeg har spejlet
Os i Egtvedaaens Vand,
Og du og jeg har elsket
Det sagne jydsk Land.

I. Egtved.

Før og nu - Gravhøje - Topografi.
12 Aars Iagttagelser.

gtved – Ege-Tved.

Et Tved er en Halvø paa tørt Land, et Næs omgivet af Sumpe, Moser og Engdrag. Netop saaledes ligger Kernen af Egtved Sogn. Som en Trekant med den spidse Vinkel ved Nybjerg Mølle skyder de højere liggende Jorder sig ud mellem brede Engstrækninger, der afvandes af Egtved Aa og Vejle Aa. I stille Sommeraftener, naar Flagermusene gør Jagt paa Oldenborrer og Skarnbasser, naar Gærdets hvide Blomster dufte som Vanille og Honning, og Maanen stiger kobberød bag fjerne Skove, da brygger Mosekonen, og Dampene fra hendes Keddel skaber et Taagehav omkring Byen; enhver kan da se, at den ligger paa et Næs – et Tved.

Egene derimod hører Fortiden til. For ca. 3000 Aar siden gik Vejle Fjord meget længere ind i Jylland, og Vejle Aa var sejlbar til ud for det nuværende Refsgaarde, hvor den forenes med Egtved Aa. Her havde Stenalderfolket en Bygd;

det kan vi slutte af de mange Gravhøje, som kroner de høje, bratte Aase sønden for Engdragene. Selv om flere af disse Høje i vore Dage er sløjfede, saa lever deres Minde endnu i Navne som Lyshøj, Graahøj, Sorthøj, Trehøje, Firehøje og Mangehøje.

Et ideelt Sted for en Oldtidsbygd maa det have været; her hvor fede Havørreder hvert Foraar stævnede opefter for at lege, hvor Egeskoven klædte Bakkeskrænterne, gav Foder til Vildsvin og Ly til de stærke Hjorte. Ved Mergelgravning har man i vore Dage fundet Daagevirer i Lag fra den ældste Stenalder, og Kronhjorten levede her helt ned i forrige Aarhundrede. Mellem Skovbrynet og Aabredderne groede Græsset frodigt; her gik Bygdens Kvæg, en større og kraftigere Race end den, en mere civiliseret Middelalder kunde prale af, næsten lige saa velholdt som Nutidens Besætninger. Klimaet var mildere i hine fjerne Tider, Aarets Middeltemperatur et Par Grader højere og Sommeren noget længere end nu; det slutter man af, at Hornnødden (*Trapanatans*) dengang kunde faa sin korsdannede Nød moden, og at Sumpskildpadden kunde trives her, mens den nu kun lever syd for Østersøen.

En fager Kvinde af Høvdingeæt boede en Gang i denne Bygd. Vi kender hverken hendes Navn eller hendes Historie, men vi ved, at hun var sorthaaret, velskabt og ung, da Døden tog hende. Stammens Kvinder iførte hende en blaa Linnedkjortel med Snorefryndser, fastholdt om Midjen

med et gyldent Bælte, redte for sidste Gang det sorte Pagehaar og svøbte hende i en Kohud. Mændene flækkede en Egebul, udhulede den og lagde hende i Kiste med et Krus Porseøl til Rejsekost. Saa hvælvede de Storhøj over hende og en Mand, Ægtefælle eller Fader. 3000 Aar forløb, før Graven forstyrredes; Mandens Kiste ødelagdes først af uvidende Hænder, men »Kvinden fra Egtved« kom i Musæumsfolkernes kyndige Hænder, og takket være Ayiserne blev hun landskendt 3000 Aar efter sin Død. Hun blev bragt til København – hvorfor ikke til Koldinghus? – og udstillet i Glasmontre. Hendes Linnedkjortel var raadnet bort, og de lærde Københavnerne kom op at skændes om, hvorvidt en saa skamløs paaklædt Kvinde havde været Hustræl eller Tempeldanserinde.

Sandelig, med al vor Lærdom kender vi kun lidet til Fortid og mindre til Fremtid. Dog ved vi, at Klimaet blev barskere, at Egeskovene forsvandt med den frodige Underskov og den rige Dyre- og Fugleverden, og i Nutidens Eg-tved er af Eg kun bevaret Navnet og et eneste gammelt Egetræ, som staar midt i Byen ved Opkørselen til Præstegaarden. Dets Nabo er en saare gammel Ask, som nu er ved at dø, men indtil 1929 tog Byens Folk Varsel af de to Træers Spiring.

Naar Eg spirer før Ask,
giver Sommeren Vask;
naar Ask spirer før Eg,
bliver Sommeren bleg.

Bøgen vandrede ind, bemægtigede sig Landet, dræbte Egene og den frodige Underskov, blev det danske Nationaltræ, prist i Tale og Skrift – indtil nu ogsaa dens Skæbnetime slaar. Lige vest for Egtved By førtes den gamle Vejle-Ribe Vej over Aaen ved Bøg-vad, men Bøgen er allerede borte, der vokser kun Graner.

Tiden led, Bygden flyttede sydover; Kirken kom til at ligge et Par Kilometer syd for den gamle Boplads, der hvor Ege-Tvedfolkene havde deres Gudehov, ikke langt fra Sognets højeste Punkt, Raabjerg. Landevejen gik tæt forbi, og ved den laa Gaardene; den fortsattes vester paa til Thorsted, et af de faa Gudenavne, som er bevarede i Sognet – Lokeshjerg ligger udenfor Sognegrænsen. Omsider kom Banen og lagde sin Station endnu sydligere, en ny By blomstrede op, og Gaardene kom til at ligge i en Udkant. I Løbet af 3000 Aar var Sognets Centrum flyttet tværs over Næsset.

I de 3000 Aar var ogsaa Dyre- og Planteverdenen blevet anderledes; forsvundne var Vildsvin, Kronhjort, Ulv og Bjørn; de store Rovfugle og mange mindre Fugle var bleven sjældne, ja, selv i Løbet af en Menneskealder kan Naturforandringen ses. Bøgeskov forvandles til Granplantage, Skov fortrænges af Agerland, Heden tilplantes, Enge drænes, Vandløb reguleres, gamle Dyrearter fortrænges, nye vandrer kun langsomt ind. Som Naturelsker er man tilbøjelig til at takke de høje Norner, fordi Verdande beholder sin Fremtids-

viden, og Urd er karrig med de Glimt, hun under os af Fortidens Naturskønhed.

Nu som før er der stor Forskel paa Sognets to Halvdele, en Forskel, som den gamle Vindmøller drastisk forklarede sin Søn, da han tog ham op i Møllehatten og viste ham denne Verden og al dens Herlighed.

»Ser du, min Dreng, her hører Ærligheden op.«

I Øst laa de gode Jorder, hvor ærlige Folk kunde arbejde sig op til Velstand, i Vest laa Heden, Hjemsted for Urhøns, Hugorme, Tatere og Kartoffeltyskere. Nu har Hedeselskabet ogsaa skabt Erhvervsmuligheder for ærlige Folk i Vest, men Naturen er stadig meget forskellig, henholdsvis Bøgeskov og gamle Bøndergaarde i Syd og Øst, Hede, Granplantninger og Hedegaarde i Nord og Vest; og det er Naturen, som danner Grundbetingelsen for det Fugle- og Dyreliv, jeg i de følgende Linier skal prøve at beskrive.

Det faldt i min Lod at bo i Egtved i 12 Aar, og da jeg fra ganske ung har søgt min Adspredelse i Moder Naturs Skød, har jeg haft rig Lejlighed til at studere Omegnen, ikke som Videnskabsmand, men med det aabne Øje, Naturen skænker en trofast Elsker. Da jeg kunde tænke mig, at mine Iagttagelser kunde have Interesse baade for Egtvedegnens Folk og for Naturelskere andetsteds, overgiver jeg dem herved til Publikums Velvilje.

Hvad jeg i det følgende skriver om Egtvedegnens Natur er Fakta, som hviler paa egne Iagt-

tægelse, og naar jeg nu og da indfletter en lille Historie, saa er den ogsaa sand – saa sand, som det overhovedet er en Digter muligt at skrive.

Jeg har en ældre Kollega, der var en brav Jæger, saalænge han kunde sigte hen ad et Bøsseløb. Han er den eneste Jæger, jeg har truffet, som kunde fortælle en Historie fra Aar til Aar uden at ændre den. Jeg har kendt ham i over 30 Aar, men endnu er de to Ræve, han doublede, ikke blevet til tre, og der er endnu ikke kommet en Tak mere paa den Tolvender, han nedlagde i forrige Aarhundrede. Ofte har jeg siddet og luret efter en lille Variant – en Høne mere i Tasken, en Snes Meter mere til det lange Skud, der hentede den store Tjur derovre i Smaaland, men Nej – og han var endda Neveu af en af Danmarks største Lyrikere.

Jeg skal i det følgende stræbe at gaa i min gamle Vens og Læremesters Fodspor; og efter saaledes at have givet mig selv Paalidelighedsattest, opfordrer jeg Læserne til at følge mig paa Udflugter omkring den lille Stationsby paa Grænsen mellem Skovlandet og Heden. Skulde Fantasien en Gang imellem forlokke mig til et Side-spring, beder jeg Læseren være rolig – vi skal nok komme tilbage til det lille, rare »Ejde« igen.

II. Hejren.

De store Fugle. - Bøgvad Bæk.
Begravelsesgilde.

De rigtige Storfugle forsvinder fra Egtved, som fra andre danske Egne. Svaner ses nu næsten kun paa Træk, en enkelt opholdt sig saaledes en Dag i Hejlskov Sø; i de Søer, som er skabt ved Opdæmningerne til Harte Højspændingsværk ruger nogle faa Par. Rovfuglene er Sjældenheder, som man næsten har Tal paa. Ægte Ørne har jeg ikke set, heller ikke den blaa Fiskeørn, som fordem ikke var sjælden ved danske Smaasøer. Et Musvaagepar har i de senere Aar ruget ved den lille Skovsø syd for Egtved By, i Aar har jeg desuden truffet en Familie i Granplantagen ved Oustrup. Nu og da ses en Hønsehøg (*Astur palumbarius*); det er egentlig kun den større Hun, som her kaldes saaledes, den mindre Han kaldes Duehøg. Begges Hovedfarve er graa, mens Musvaagen er brun.

I gamle Dage kendte enhver Hønsepige Rovfuglene paa Flugten, nu er de saa usædvanlige Foreteelser, at omstaaende Skyggebilleder af nogle svævende Rovfugle maaske er paa deres Plads. Musvaagen er den plumpeste og mest

bredhalede, den beskæftiger sig ikke synderligt med Fuglejagt, men lever mest af Mus. Høgene og Falkene er mere langhalede og større Fuglejægere, særlig da Lærkefalken, som helst griber sit Bytte i Flugten. Jeg har set den fange en Spurv lige over Hovedgaden i Egtved, men det var ganske vist førend Gaden blev asfalteret og Vejtræerne fjernede. Paa Lolland har jeg op-

Svævende Musvaage. Svævende Hønehøg. Svævende Spurvehøg.

Svævende Taarnfalk. Svævende Vandrefalk.

levet at Falken greb en Sangfugl lige udenfor et Lysthus, hvor et Selskab paa en halv Snes Personer opholdt sig, og en anden Gang fór den ind i Entreen efter en Svale – saa den er temmelig fræk. Den findes flere Steder i Egtved Sogn, men jeg har ikke truffet dens Rede. Derimod ved jeg, at Spurvehøgen har Rede i »Primulaskoven«, saa kaldet, fordi der engang har vokset gule Kodrivere (*Primula elatior*) men Børnene fra Egtved har plyndret disse Vaarblomster saa grundigt, at Skoven kun har bevaret Navnet. Der er maaske ikke noget Rovfugleskrig, jeg kender saa godt som Spurvehøgens, siden

jeg engang oppe i Nordsjælland sammen med min Ven, Fugleudstopperen, stod paa Anstand en hel Eftermiddag ved Foden af Redetræet og blev ædt af Myg. Der var sultne Unger i Reden, og de gamle havde Bytte i Klo, men holdt sig skrigende udenfor Skudvidde, indtil Tasmørket sendte os Lurere hjem med lange Næser.

I vore Dage er der faa ægte Jægere, som holder til Rovfuglene; ude vestpaa, der hvor den gamle, langskæggede Abraham Petersen residerer paa sin Gaard Mamrelund, har vi ofte set Kærhøgene svæve, men aldrig skudt efter dem. De er stiltiende fredede, og det er vel ogsaa paa høje Tid, at der bliver lidt Fred, hvis ikke enhver Fugl større end Kragen skal udryddes. Skulde en Egtvedboer saaledes en Dag faa Kig paa en Rovfugl med kløftet Hale, vil han maaske ikke ane, at det er Glenten, for den er ikke set her i Mands Minde. Allerede for 30 Aar siden var Kærhøgene saa sjældne, at min Ven, Fugleudstopperen, var henrykt, naar en bragte ham et Eksempplar, særlig hvis det var den smukke blaa Han (Hunnen er brun); nu har Fredningen ført til, at Vestjyderne klager over, den er for slem ved Vildællingerne.

Uglerne er næsten forsvundne fra Egtvedegnen, muligvis fordi moderne Skovbrug ikke taaler hule Træer i Skovene, saa de ikke har noget Sted at bygge Rede. Natuglen har jeg kun set faa Gange i Løbet af 12 Aar; ved Juletid 1928 blev der bragt mig en død Slørugle fra Bølling

i Sognets østlige Del; en Jæger fra Viuf har vist mig en udstoppet Skovhornugle, som han selv har nedlagt, og Athenes lille Ugle skal leve ved Kolding og er for nogle Aar siden dræbt paa et Loft i Vester Nebel, men i det hele taget er Uglerne sjældne her.

Denne Natfuglenes Fraværelse virker helt sært paa den, der som disse Liniers Forfatter har tilbragt sin Ungdoms Somre i Nordsjælland, hvor Ugler dengang var dagligdags Fænomener; dengang undredes man næppe over, at der sad Hornugler i Træerne udenfor Sovekammervinduet, og aldrig var man paa en aftenlig Cykletur, uden at en eller flere Ugler fløj over Skovstien. Nætterne er blevet saa tavse og døde; kun Hundeglam og Automobiltuden bryder Stilheden.

Fordum har jeg ofte leget med de nys udfløjne Ugleunger, hvilket forøvrigt ikke altid bekom mig vel. Den halvtamme Natuglefamilie, som boede i en Redekasse i Apotekets Have, fandt sig i, at man tog dens haabefulde Unger med Hænderne, selv om Uglemutter hylede lidt, men en Dag fandt jeg paa en Cykletur i Gribskov Hornuglens Rede. Et halvt udgaaet Træ havde i Mandshøjde en stor Hulning, og derinde sad tre dunede, hvide, gloøjede Gespenster og klaprede med Næbbene. Mit ubudne Besøg endtes med en forsvarlig Sinkadus, og der fløj den gamle Hornugle med min Hat. Naa, Hatten samlede jeg op et Stykke borte, og man dør ikke af et Nakkedrag, men da jeg berettede denne lille Til-

dragelse, fik jeg Ord for at være den største Løgnhals i Landsbyen, og naar jeg sidenhen fortalte en lille munter Oplevelse, svarede man gerne: »Der har vi en af samme Slags som den om Hornuglen«.

Slige Eventyr risikerer man ikke i vore Dages Egtved.

Her er Hejren den hyppigste af de store Fugle.

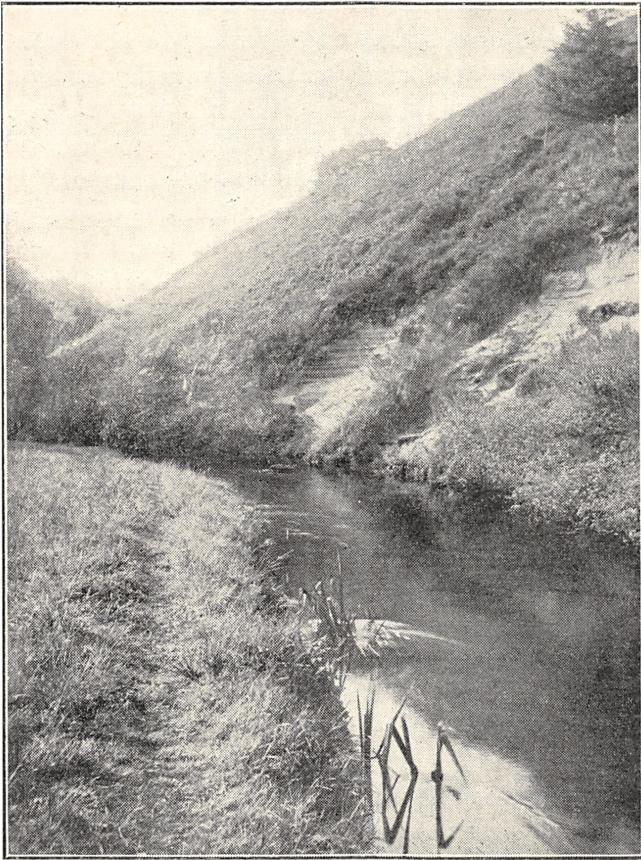
Den, som kun kommer gennem Egtved pr. Bil eller Cykle, vil maaske give dens Fætter Storcken Fortrinnet; denne ses ikke sjældent, selv om flere af de Reder, som var beboede for 10 Aar siden, nu staar tomme. Det er imidlertid ikke fra Landevejen, man lærer en Egns Fugleverden at kende, men følg mig en Dag paa Fisketur langs den Bæk, som snor sig nedenfor Bøgvadvej. Paa begge Sider af Engen er høje, lyngklædte Banker med et Islæt af Ørnebregner og enkelte Birke, hvor der ofte sidder en kukkende Gøg. At denne Fugl hører til i Skoven, turde være en Fejltagelse, den træffes hyppigst paa de Enge, hvor spredte Træer og høje Gærder tilbyder den en Siddeplads, hvorfra den kan spaa os, hvormange Aar vi endnu har tilbage. Ikke sjældent findes dens Æg i Engpiberens Rede. I Vestjyllands træbare Klitter har jeg set den flere Gange; her bruger den Redningsvæsenets Telefonpæle til Hvileplads. Gøgen er blaagraa paa Ryggen og sribet paa den lyse Bug; den ligner saaledes i Farvetegning Høgen. Deraf kommer den gamle Folketro, at Gøgen ved Sct. Hanstider – naar den trækker

bort – forvandles til en Høg. Som der staar i Børnesanglegen:

Jeg svinger mine Kyllinger to-tre Gange rundt,
For en Høg, for en Gøg, for en Kuk-kuk-kuk.

Bøgvad Bæk er indrammet af Ellebuske, Pil og duftende Mjødurt, Natskyggen med de blaa Blomster og giftige røde Bær ranker sig op ad Buskadset; Nælder og Brombærranker hindrer vore Fjed. Kastet er vanskeligt, enten man saa bruger Flue, Spinder, Elrits eller den mere pro-saiske Orm. Jeg har i Aarenes Løb sat adskillige Grejer til hernede, men ogsaa taget en Del Ørreder; i Tilgift faar man mange fornøjelige Oplevelser. Her smutter den grønbenede Rørhøne mellem Sivene; her ruger Graaænderne, maaske kommer der en Hermelin, sætter sig paa Halen og ser nysgerrig paa den fremmede.

Bag Busken med de langt udhængende Grene lyder et Plask; der staar nok en pæn Ørred og slaar efter Fluere. Vi prøver et Kast – saa! der sad Fluere fast i Kvistene – et Fugleskrig og en bevinget Smaragd flyver langs Bækken. Det var Isfuglen, som lavede de Plask. Denne lille taalmodige Fisker har den pragtfuldeste Fjerdragt, som nogen dansk Fugl kan opvise. Paa Oversiden er den metalskinnende blaagrøn, paa Undersiden er den silkeagtig rødbrun; Kinder og Strube er hvide, Fødderne teglstensrøde, og det store, kileformede Næb er sort. Set i Flugten ligner den en blaa Fyrværkerignist. Isfuglen er hyppig

Bøgvad Bæk.

langs Bækkene ved Egtved; et Par Gange har jeg haft den mistænkt for at slaa efter min Orm – jeg vil imidlertid ikke have, at Læserne skal bede mig gentage Historien om Hornuglen, saa lad os gaa videre.

En Vaardag 1924 saa jeg her en Flok paa ca. 30 hvide Fugle, større end Drosler, de lidt krumme Næb og de sorte Øjenstriber røbede dem som store Tornskader, en Sangfugl, der kun passerer Danmark paa Træk. Samme Aar traf jeg forøvrigt ved Vingsted Vandmølle en Fugl, som jeg formodede var en Bastard mellem hvid og gul Vipstjert. De findes begge paa Egnen, helst nær ved Vand, og er let kendelige paa deres lange, vippende Hale og bølgeformede Flugt. Denne Fugl var imidlertid sortegraa paa Ryggen og gul paa Bugen, mens den hvide Vipstjert er sortegraa paa Ryggen, hvid paa Bugen og den gule har grøn Ryg og gul Bug. Sidenhen har jeg læst, at Bjergvipstjerten, en skandinavisk Fugl, som ellers ikke ruger i Danmark, har ynglet ved Vejle i 1923, saa det er sandsynligvis den, jeg saa det følgende Aar.

Sjældent passerer man imidlertid langs Aaen uden at opskræmmes af et disharmonisk Skrig, Basken af store Vinger og en stor, blaarygget Fugl med lys Underside og langt Næb flyver bort, vrælende, som om den havde en Kniv i Halsen. Det er Hejren, Lystfiskerens argeste Konkurrent og en af de faa store Fugle, som synes at blive talrigere Aar for Aar.

En flyvende Hejre er noget af det flotteste, man kan tænke sig; den elegant S-bøjede Hals, de lange, bagudstrakte Ben og de brede Vinger er en Skønhedsaabenbaring, men dens Skrig er modbydeligt, og den tager en Masse Smaafisk.

Opsynsmanden ved Elektricitetsværkets Turbine-anlæg giver Hejren Skyld for, at Bækørreden bliver sjælden. »Jeg ser dem hver Morgen og Aften; 6-8 Stykker i Flok danner de Geled tværs over Bækken og vader op mod Strømmen, mens de jager Næbbene i Vandet til alle Sider«.

Man ser da ogsaa Hejrens Fodspor med den lange Bagtaa overalt i det bløde Sand ved Bredden af Smaasøer og Damme. En Gang havde jeg et komisk Møde med min Konkurrent. Der er et Sted, hvor Buskenes Grene støder sammen tværs over Bækken, der saaledes paa et Stykke løber gennem en grøn Tunnel. Her er Bunden stenet med Smaafald og Stryg, hvor Ørrederne gerne holder til. Der er imidlertid kun en eneste Aabning i den grønne Væg, hvor en Fisker kan faa Rum til et Kast. Da jeg kom did, hørte jeg et Vræl og en Pjasken; for mine Fødder dansede en smuk blaa Hejre med halv udsprede Vinger, aldeles forfjamsket frem og tilbage i det lave Vand. Jeg blokerede jo den eneste Udgang, hvis den ikke vilde hele Tunnelen igennem, og det kunde den ikke bekvemme sig til. Omsider kravlede den op mellem nogle Brændenælder og brød sig Vej gennem Krattet. Havde jeg haft Bøssen med – – men jeg plejer ikke at gaa paa Harejagt og stange Aal paa samme Tid.

Vi var paa Høusejagt, Hunden og jeg, blev overraskede af en Tordenbyge og søgte Ly i et brøstfældigt Skur ved Ørreddammene. Der var aabent paa to Sider, og Pladsen optoges af en

medtaget Ford – min Søn kalder den Art for Sardindaaser – som Fiskeavleren bruger til at hente Ørredfoder i. Pladsen var kneben, og vi var glade – Hunden og jeg – da Manden kom frem i Hyttens Dør og bød os indenfor. Hytten er hvidkalket og tækket med Bølgeblik; det Indre er et eneste Rum med limstrøgne Vægge af ubestemmelig Farve og medtagne af Fugt. Møblementet bestaar af en rustrød Tørvekakkelovn – fra Hess i Vejle – der om Vinteren tillige er Komfur; nu er dens Funktion overtaget af en fordom egetræsmalet Kommode; paa den staar nemlig en Primus, en Stegepande med Madrester og en snavset Kasserolle – det er Køkkenafdelingen. Kontoret udgøres af et vaklevornt Skrivebord foran Vinduet, i hvis Karm der staar en Blækflaske ved Siden af et halvt Franskbrød og en Flaske Skibsøl. Paa Skrivebordet er en medtaget Protokol halvt skjult af et Par Reservebukser; her ligger desuden et Par gamle Aviser og nogle Patroner med Nr. 3 Hagl. Manden selv er lille og bredskuldret med graat Haar, rødligt, kruset Skæg og venlige Øjne; han sidder henne ved Døren i en Armstol med flettet Halmsæde og bøder en Fiskeketsjer, mens jeg har faaet Plads i en mølædt Sofa, der er halvt opfyldt af Prislister over Fiskefoder og Luksusbiler. Paa en laset Tæppestump er Hunden faldet i Søvn trods Tordenens Buldren og Regnens Trommen paa Zinktaget.

Alt er støvet og fuldt af Spindelvæv; Væggenes

Udsmykning bestaar af et Olietryk af Madonna, et falmet Soldaterfotografi af Manden selv – dengang saa han noget flottere ud – et Par Træskostøvler paa et Søm og en fin Doublet paa en knækket Hjortetak. Atmosfæren er en Blanding af Stegefedt, Benzin, Fisk, vaade Klæder og billig Tobak.

»Her er altid bedre end ude i Regnen,« begynder Fiskeavleren og tager imod en tilbudt Cigar. Jeg svarer med en Bemærkning om Vejret og om det Skybrud i Sommer, som fik en af Dæmningerne til at briste og sendte 1400 smaa Regnbueørred ud i Egtved Aa.

»Driftsudgifter«, siger Manden roligt, »et Anlæg som det her koster mere, end Folk tror. Nu har jeg sat mine egne 4000 i og endda maattet laane – og jeg kan først begynde at eksportere til næste Aar«.

4000 af hans egne – min Vært er altsaa Kapitalist, som det hedder i Nutidens Jargon; har Selvejerbil, Villa og fint Jagtvaaben.

»Ja, Apotekeren ser paa den Bøsse – jeg maa tilstaa, at jeg bruger den. Jeg ved nok, at De har lejet Jagtterrænet, men vi *har* sendt Bud«.

»At jeg skulde komme at skyde Hejrerne«, fuldfører jeg, »helst inden 5 om Morgenen. Men om Natten har jeg Vagt paa Apoteket«.

»Der er noget at trækkes med i ethvert Fag«, mener Manden, »jeg maa trækkes med Hejrerne. Jeg læste den anden Dag, at de æder mellem 50 og 100 Smaafisk om Dagen, og det skal nok passe.

De har næsten tømt en af mine Damme, men de kommer her ogsaa i hele Flokke. Apotekeren skulde komme hened en Aften – det er en pæn Fugl, naar den bliver stoppet ud«.

»Jeg gør, hvad jeg kan – Sønnen fra Gaarden og jeg laa hele Søndag Eftermiddag og lurede i Lyngen paa Bakken, der hvor Aaen slaar den store Bugt. Der var fire Hejrer paa Vingerne, og vi haabede, de skulde skyde Genvej over Bakken, men nej. Hunden, der tilsidst blev ked af det, gik paa egen Haand og jog den Flok Høns op, vi forgæves havde søgt hele Formiddagen«.

»Hejrer skal ta'es i Morgenbrækning eller Aftenskumring«, siger Manden, »jeg skød en fra Vinduet her i Overgaars. Jeg sov roligt den Nat – tænkte, jeg skulde faa Fred et bitte Korn – men om Forladelse. Næste Morgen var der ti – knageme – de stod og guffede i sig, da jeg kom ud«.

»Raffineret Hævn«, sagde jeg.

»Begravelsesgilde!« Han trak paa Skuldrene; »jeg kan vise Apotekeren et godt Skjul i Krattet ovenfor den øverste Dam. Men nu er der vaadt, og De skal ikke have Hunden med«.

Saa holdt Regnen op, og vi gik hjem, Hunden og jeg.

Nogle siger, at det er Mosernes Opdyrkning, der gør det svært at finde Føde, som er Skyld i, at den hvide Stork bliver sjælden i Danmark. Det lyder troligt nok; den fandtes her ikke i Old-

tiden, da Landet var dækket af tætte Skove. Derimod var baade den sorte Stork og Tranen temmelig almindelige, da de gerne ruger i Skovtræerne; nu er de sjældne. Andre paastaar imidlertid, at den hvide Storks Forsvinden skyldes, at den skydes bort i Preussen, fordi den æder Yngelen i Karpedammene.

Aadalene omkring Egtved omdannes mere og mere til Ørreddamme; og Fiskeavlerne hader Hejrerne; i 1930 blev 23 Hejrer skudt ved de herværende Fiskedamme. Alle de langs Vejleaa og dens Forgreninger forekommende Hejrer stammer formentlig fra en stor Hejrekoloni i Skoven ved Leerbæk, Nord for Vejle. Den Tid er imidlertid næppe fjern, da Fiskeavlerne sætter Skydepræmie paa den; saa er dens Dage talte her paa Eggen. Den og Lystfiskeren maa søge til lykkeligere Jagtgrunde.

III. Fugle af Middelstørrelse.

Duer, Krager, Racedyr.

Egtved Jagtklub.

Ved de store Rovfugles Tilbagetrængen er det bleven Fugle af Duens Størrelse, som er Kæmperne i vor Fugleverden. Lærkefalken og Spurvehøgen – Dværgene blandt danske Rovfugle – træffes nu og da, navnlig i Smaakrattene ved Skærsø, hvor de gør Jagt paa de mange Piplærker. Gøgen er hyppig overalt, men den bliver her kun til Midsommer. Skovduer træffes mange Steder; ofte blandes Flokkene ude i Marken med de tamme Duer; først naar de opskræmmes, markeres Forskellen ved, at nogle Duer søger til Gaardene, andre til Skovs, hvor de helst holder til i Granerne. Da Granerne tager til her paa Egnen, er det samme Tilfældet med Skovduen, ogsaa kaldet Ringduen, da den har en hvid Halsring. Herved skelnes den let fra Tamduer, der som bekendt kan have mange Farver, ogsaa Skovduens blaagraa Ryg og rødgraa Bryst.

Enhver Jæger ved, at Skovduen er meget sky, naar den bygger i Skoven og er udsat for Efterstræbelser; til Gengæld er den ret tillidsfuld, naar den bygger i Nærheden af Mennesket. I Thisted

f. Eks. er der mange Skovduer i Anlægget, som iøvrigt væsentlig bestaar af Elmetræer. Der er en gammel Skovduekoloni i de Træer, som omgiver den mest besøgte Del af Parken. I Højde med Duernes Rugeplads ligger høje Huse; et af dem rummer Latinskolen; nedenfor sig har Duerne Musikpavillon, Børnenes Tumbleplads og Byens eneste Friluftrestaurant; intet generer Duerne. Det er slige Tilfælde, som lader ane, at vi kunde have den vilde Fugleverden langt tættere ind paa os – til Glæde for mange og til Skade for ingen – naar den fik Fred for redeplyndrende Dreng, Samlere af udstoppede Fugle og jagtgale Katte.

Man har forsøgt at tæmme Skovduen og at fremskaffe en ny tam Duerace ved Krydsning, men det gaar ikke. Skovduen har siden sin Skabelse bygget i Trætoppene og vil ikke ind i Menneskenes kunstige Klippehuler.

Blandt de mellemstore Fugle er det Ravnefamilien, som dominerer. Den egentlige Ravn yngler nu sjældent i Danmark og er næsten udryddet i Tyskland. Naar vi betænker, hvor stor en Rolle, denne Fugl spiller i germansk Gudelære, Heltesagn og Folkeæventyr, saa faar man det Indtryk, at den en Gang har været den almindeligste Fugl i Landet. Jeg kan ikke værgemig mod en Mistanke om, at Ravnen er en højnordisk Fugl, som aldrig nogensinde har været almindelig i Sletlandet. Sagatidens og Middelalderens »Ravne« er Krager og Raager, maaske

ogsaa Alliker, som der altid har været nok af herhjemme. Den med hele Regnbuens Pragt udstyrede Ellekrage har vel nok holdt til her, da »Kvinden fra Egtved« levede, og Klimaet var mildere; nu er den saare sjælden i Danmark, og jeg har lige saa lidt set den i Egtved som den anden sjældne Ravnepugl, Nøddekrigen.

Alliken ses nu og da, men er ikke hyppig i Egtved Sogn; den har tilsyneladende ikke fundet noget Kirketaarn, hvor det passer den at ruge. Ligesom den tamme Dues Forgænger, er Alliken egentlig en Klippebeboer, men naar der sættes Luger for Kirketaarnets Glamhuller, fordi en pertentlig Kirkeværge ikke vil vide af Fuglenes Svineri, saa maa saavel Alliken som Taarnfalk og Kirkeugle fortrække.

Den langhalede Skade med de sorte og hvide Fjer er almindelig; den er i Almindelighed ikke elsket, fordi den tager baade vilde og tamme Kyllinger og tillige angriber Harekillinger. Det er dog sket her i Sognet, at en Gaardmand bestemt har forbudt Ødelæggelse af Skadereder i hans Have. Jagtlejeren vilde gerne haft Røveren bort, men nej. Bonden saa i Skaden kun en smuk Fugl, og at den tog Agerhønekyllinger og plyndrede Sangfuglereder, rørte ham ikke.

»Det er dens Natur«, mente han, »og har Vorherre skabt den, maa den vel ogsaa have Lov til at leve. I min Have skal Fuglene have Fred«. Man kan ikke helt lade være at sympatisere med Manden. Vor Fauna er fattig nok i Forvejen;

det er gaaet slemm ud over Rovfuglene, skal ogsaa saadanne smukke Banditter som Skaden og Hejren bort, bliver Naturen alligevel fattigere.

Raager ses hyppigt, og Kragen er en Landeplage, som der lægges Gift for. Denne Giftkrig føres imidlertid om Vinteren, naar de i Danmark fødte Krager er udvandrede, og der er vel lidet opnaaet ved at aflive de talrige norske og svenske Krager, som overvintrer her. I den øst for Egtved By liggende lille Holmskov, hvor der sjældent kommer andre end Skovhuggere, overvintrer hvert Aar Krager i Hundredvis. I Mørkningen ses de stævne did fra alle Verdenshjørner; et Raab eller et Skud bringer dem da til at lette i hele Skyer.

Endelig har vi trindt om i Skovene ved Egtved en duestor Fugl med graarøde Kropsfjer og sorte Vinger, der er pyntede med et Vingespejl i sort, hvidt og himmelblaat, Svingfjerene har desuden hvide Kanter, som tydeligt ses under Flugten. Fuglen har endvidere Nakketop og sorte Kinder. Det er Skovskaden; dens hæse Varselsskrig slipper vi aldrig for, naar vi færdes i de mange smaa Løvskovs heromkring. Men den har mange andre Toner paa sit Repertoire. Som de andre Ravnfugle kan den efterligne alle mulige Lyde, er et Stykke af en Papegøje. Nogle Iagttagere har hørt den synge, andre paastaar, den kan sige Miau, efterligne Skovsaven osv. Dens Hovednæring er Agern og Bær, men den er tillige en slem Redeplyndrer. Tyskerne kalder Tornskaden for Neuntöter (Nidræber), men Skovskaden hedder enkelte Steder »Neunmalneuntöter«.

Løvrigt er Skovskaden Egtved Jagtklubs Trøst, det eneste sikre Udbytte af Aarets store Rævejagt. Syd for Byen ligger anselige Bøgeskove med Rester af gammel Egeskov og Pletter af Granplantning. De kaldes Egtved Skov og Fuglsang Skov; det sidste Navn er lidt misvisende, da Skoven der nu er gammel Bøgeskov uden den Underskov, der betinger Tilstedeværelse af mange Smaafugle. Følgelig er det nu skralt med Fuglesangen der. Disse Skove er udstykkede mellem en Snes Gaarde, hvilket ikke er gunstigt for Vildtets Fredning. Kommer der et Raadyr, bliver det straks skudt af den, der først faar Øje paa det. »Ellers tager jo Naboen det.«

Engang i Slutningen af hvert Aars Jagtsæson enes dog Lodsejerne og Jagtklubben om, at nu skal Mikkel holde for. Der er flere Grave i Skoven, og Rævene faar Skyld for, at der er saa lidt Vildt paa Egnen. Aarle Morgen begynder vi i den østlige Ende; 20-30 Mand og lige saa mange Hunde af forskellig Race, men »ægte« naturligvis.

»Ægte« har dog sin særlige Betydning her i Sognet, hvad jeg erfarede, da jeg som ny Mand paa Egnen averterede efter nogle ægte Duer. Der kom en Mand i en Enspænder med et Net over Bagvognen myldrende fuld af brogede Duer.

»Kalder De det *ægle* Duer?« spurgte jeg.

»De maa da være ægte,« kom Svaret i en fornærmet Tone; »de er allesammen avlede i mit eget Dueslag; herfor garanteres.«

Jeg gjorde Afbigt overfor Manden; det havde

ikke været min Mening at beskyldte hans Duer for at sætte uægte Børn i Verden; men der blev ingen Handel af.

Jagthundene er ligesaa ædle; Perlen iblandt dem var engang en morderlig fin Gordonssetter. Dens Herre kunde ikke blive træt af at fremhæve dens Dyder. Den kunde baade staa for Høns, støve efter Harer og bide efter vandrende Svende.

»Det har den fra Fa'ren,« sluttede den stolte Ejer; »han var en Bulldog.«

Jagtklubbens Formand er en velmeriteret Exproprietær, som vi vil kalde Onkel Søren. Han er en gæv Jæger, naar vi er ude en 2-3 Stykker sammen, men paa denne Dag er han tyngtet af sit Ansvar og skyder aldrig noget. Han sætter af til første Saat.

»Der skal du staa. Skyd nu ikke din Nabo. Alt flyvende maa skydes, og saa Ræven, men der maa ikke skydes Harer i denne Del af Skoven, og vi maa ikke skyde Dyr – og fremfor alt, skyd nu ikke hverandre.«

Saa staar man der paa sin Post og smaafryser – det er i December, Vinden suser i Trætoppene, et Sted skræpper en Skovskade, ellers høres ingen anden Lyd end nu og da et faldende Blad. Enkelte Snefnug kommer dryssende. Saa, der faldt Startskuddet; Onkel Sørens eneste Skud paa denne Dag. Nu er Hundene ude; man staar og lytter efter Glammet. Der falder et Skud – det var en Snejpe, som vi ikke fik, og Dagen skrider uden større Resultater. Ved Middagstid samles

vi midt i Skoven og bliver enige om, at Mikkel har snydt os og er gaaet i Grav. Madpakkerne kommer frem.

»Er alle Haner spændt ned?« spørger Onkel Søren.

Naar den sene Frokost er forbi, skyder de unge til Maals efter Bajerflasker, der hives op i Luften; Skovskaderne skælder ud, og Onkel Søren formaner os til at skyde et Par af dem, for at der kan blive lidt at holde Auktion over ved Jagtmiddagen.

I Fjor var Jagten en ren Farce. Takket være Jagtklubbens gode Indflydelse havde en 6-8 Raadyr omsider faaet Lov at gaa i Fred i Skoven. Da Dagen for den store Rævejagt oprandt, havde Lodsejerne da ogsaa taget det Forbehold, at Raavildtet ikke maatte jages. De ædle, lavbenede Støvere maa imidlertid ikke have forstaaet Onkel Sørens Formaninger, for de lod Ræv være Ræv og drev med Raavildtet hele Dagen. De arme Dyr blev tilsidst helt forfjamskede, og Jægerne var fulde af muntre Historier. Bukken var kommet farende lige mod to Mand paa en snever Skovsti, saa de havde maattet træde ind i Buskadset, at den kunde faa fri Passage. En havde været »lige ved« at fange en Raa med Bøsse-remmen, ja, Forstanderen havde næsten grebet et Dyr med Hænderne, da det ligesom han var blevet ked af Legen og svømmede over Hejlskov Sø, ved hvis Bred han netop var for hjemgaaende.

Da Sol gik i Bjerger, var Hundene dødtrætte,

Vildtet formentlig ligesaa, og Jagten sluttede med et Par Harer, den sædvanlige Skovskade og en stumprumpet Ungræv, som havde været for adskillige Gange, men var sluppet, fordi Jægerne var bange for, at den sære Skabning var en af Racehundene.

IV. Fuglevildt.

Urhøns - Ænder.

Een Høne i 17 Skud.

Ingen af de i det foregaaende omtalte Fuglearter hører til de af Jægerne særlig efterstræbte; de duer ikke rigtig til Stegegryden. Herfra maa dog undtages Skovduerne; unge Raager er heller ikke ilde. Jagten paa dem er imidlertid et almindeligt Slagteri, en Skiveskydning med smaakalibret Riffel. Jagten finder nemlig Sted, naar Ungerne har forladt Reden, men endnu ikke har Tillid til Vingerne og derfor holder til paa Grenene nær Rederne. Da Raagerne ruger i store, velkendte Kolonier, er det hele saa let som Fod i Hose; har man blot Patroner nok, kan man gaa ud i Tøfler og Morgenjakke og paa en lille Time faa Tasken fuld.

Jeg var engang Vidne til en saadan Jagt – ovenfra. Den Damper, jeg rejste med, laa og lastede Kul ved en skotsk Havn, og da Opholdet ombord under slige Forhold ikke er behageligt – Kulstøv alle Vegne – havde jeg besluttet at bestige et kegleformet Bjerg, der laa lidt inde i Landet. Det første Stykke kunde jeg følge en udmærket Landevej, der hist og her havde tem-

melig stærke Stigninger. Paa en saadan Bakke løb en lav Mur langs den ene Side Vejen, og hængende paa Muren opdagede jeg paa en Gang en halv Snes Buksebage og dobbelt saa mange Drengben. Naturligvis skulde jeg ogsaa hen at se, hvad der var paa Færde. I Højde med Muren var Kronerne af en lille Lund; paa Kvistene sad skrigende Raageunger, mens de ældre fløj opskræmmede frem og tilbage. Dybt nede, ved Klippeskræntens Fod, gik tre-fire jagtudhalede, riffelbevæbnede Gentlemen; længere tilbage skimtede jeg et Landsted. Jeg stod der ikke længe; jeg kendte jo ikke de ærede Gentlemens Skydefærdighed og blev bange for, at min egen Næse ikke var helt sikker for en vildfarende Kugle; følgelig fortsatte jeg min Bjergbestigning, hvis væsentligste Udbytte var Overraskelsen over nær Toppen at se først een, saa to, saa fire »Harer« springe op og forsvinde i Jorden. Det var ikke Harer, men vilde Kaniner, og jeg var slumpet til at komme lige ind i en Kaninby.

Men tilbage til Egtved. Et Skrift om Fuglelivet her kan ikke helt forbigaa Agerhønen, men da jeg kun lejlighedsvis optræder som Jæger, maa man ikke fra min Pen vente en intensiv Skildring af Fuglevildtet og dets Liv. Agerhøns findes overalt i Egtved Sogn; Flokkenes Antal og Styrke er meget varierende. I 1928, efter en kold og fugtig Forsommer, var der ofte under seks Kyllinger i Flokkene; slige Smaaflokke blev der holdt Haand over; til Gengæld var Flokkene ret stærke i Fjor.

Efter mine Erfaringer findes der højst tre Flokke pr. 100 Td. Land, hvilket jo ikke kan kaldes overvældende.

Det værste, jeg har oplevet i Retning af Hønsejagt, forefaldt i 1920 paa en af Jagtklubbens Drivjagter. Man begyndte med at formere Kæde øst for Byen, og det var da Meningen, at Kæden i Dagens Løb skulde beskrive en Halvcirkel med Byen som Centrum. De lavbenede Støvere var ikke Mode dengang; kun nogle faa Hønsehunde ledsagede deres Herrer. Terrainet er meget kuperet, med Dalfurer og Smaaplantager, saa der gik i Dagens Løb Brud paa Kæden; i Smaaselskaber paa 3-4 Stykker slentrede Jægerne afsted; nu og da maatte en Hare bide i Græsset. Ud paa Eftermiddagen mødtes to Partier, og da vi kom lige mod hverandre, sattes alle Haner i Ro; enkelte slængte Skyderen paa Nakken.

De to Partier udvekslede nogle Bemærkninger om, at Dagens Resultat blev sløjt; der blev ikke et Stykke Vildt pr. Mand. Hundene gik imidlertid ind i Roemarken og Surr! Der fløj en stor Hønseflok lige over vore Hoveder. 9 Mand afgav 17 Skud, en Masse døde Hagl og en eneste Høne raslede ned over Roefladene. »Det var da godt, I ikke skød hverandre«, sagde Onkel Søren.

Af de andre Hønsefugle synes Vagtelen at være sjældnen her, mens en enkelt Fasan blev set her i Fjor. Det er rimelig nok; Fasanen er ved at blive en Vagabond; den kan vistnok enkeltvis træffes alle Vegne i det østlige Jylland. Da den endnu

er en sjælden Fugl paa vor Egn, vil en kort Beskrivelse være paa sin Plads. Den er paa Størrelse med en Gaardhøne, men mere langstrakt og med en lang, spids Hale. Hanen er smukt kobberbrun med grønt Hoved og Hals og en rød Krans om Øjet; Hønen er graa. De er udmærkede Løbere, og en vingskudt Fasan giver Hunden noget at bestille. Kobberfasanen har hjemme i Lilleasien og er blevet indført her til Landet af Konger og Herremænd. Det er en Fugl, som har været skæbnsvanger for vor Fugleverden. Af Hensyn til Fasanerne førte de store Godsbesiddere i forrige Aarhundrede en ren Udryddelseskrig mod de store Rovfugle. Hvor er nu den majestætiske Kongeørn eller den smukke Glente med sin kløftede Hale? Naar nu Godserne udstykkes, og hver Statshusmand faar fri Jagtret paa sin Jord, bliver der vel snart gjort Kaal paa Fasanerne, men det bringer ikke Rovfuglene tilbage.

Paa en Egn, hvor der er saa mange Fasaner, at man kan regne med en halv Snes Stykker i hver Saat, er det en Fugl, som sætter Kulør paa Tilværelsen. Jeg husker den fra mine unge Dage paa Lolland. Med Larm og Skogren jager de brogede Meteorer op over Skoven; det gaar med Iltogsfart. Den, som er vant til at skyde de langsomme Agerhøns, laver uhjælpelig Huller i Luften bag ved. Dernede var Fasanerne saa talrige, at de endog kunde forvilde sig ind i private Haver, men den enlige Strejfer, som en Bilist har set rende over Vorkvej, tager jeg kun med her for Fuldstændigheds Skyld.

I Nabosagnet Jordrup har Jagtejerne nu udsat Fasaner, og man kan træffe dem tæt op ad Gaardene; de er slet ikke sky.

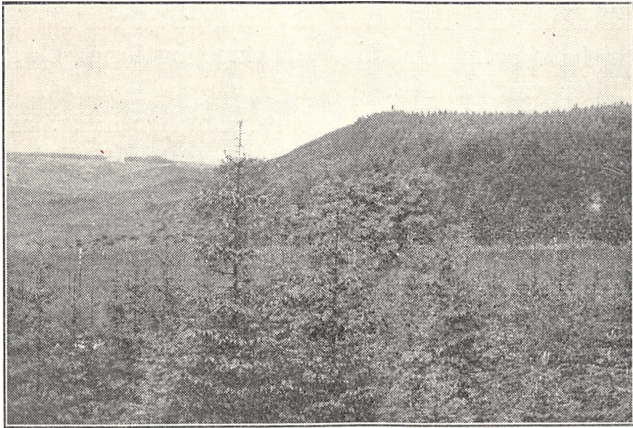
Det maa imidlertid være en tam Fornøjelse at jage Vildt, som er tamt. Jeg erindrer, at en af mine Venner engang kom saare skuffet hjem fra en Jagt paa Baroniet Løvenborg. Det skulde have været Vildandejagt, men da de brave Jægere i fuldt Antræk kom ned til Slotsgraven, saa – »Rap-Rap« – kom den ene Flok efter den anden svømmende, baade gamle og Ællinger; de var vant til at blive fodrede og fandt slet ingen Grund til at gaa paa Vingerne, fordi der kom nogle rare Mænd og lod deres Vovser gaa i Vandet. Det endte med, at en Sportsmand i Jagtselskabet tog Patronerne af og bemærkede:

»Jeg skyder ikke tamme Ænder.«

Og saa var den Dag ødelagt.

Derimod er der en Hønsfugl, som efter alle Beretninger tager til, takket være streng Fredning og det stigende Antal Plantager, som giver god Ly. Det er Urfuglen, en Høne, som efter almindelig dansk Opfattelse hører sammen med Lyngheden, men som i udenlandske Værker mest omtales som Skovfugl, hvad ogsaa dens tyske Navn, »Birkhuhn«, tyder paa. I hin fjerne Tid, da »den 3000aarige Kvinde fra Egtved« var levende, har hun sikkert ofte hørt Urhanens Skogren fra Birkekrattene ved Aamoserne, og hendes unge Tilbeder er kommet hjem fra Jagten med de fede, graa Høner og Hanen med det staalblaa

Bryst og den sorte, lyreformede Hale. Han har lagt dem for hendes Fod og stolt fortalt, at hver eneste af hans flintoddede Pile har hentet sit Bytte. Naa, Jagtpralerier hører alle Tidsaldre til, men i Oldtiden havde man ligefrem ikke Raad til at ofre 17 Skud pr. Høne.

Hvor Al møder Muld.

Tiden led, Skovene svandt, Kornmarker rykkede frem, og Urhønsene blev jaget ud i Heden, ud i Egepurrene og Porsmoserne. Efterhaanden som Fyrrehegn og Granskove i vore Dage opelskes ude i Heden, vender Urhønsene tilbage til Skoven. I den Plantage, som støder lige op til Egtved Tennisbane, holder Urhøns til; jeg har truffet dem flere Gange. Plantagen er ret stor og lidet besøgt; kun i December, naar der skal skaffes Juletræer, kommer Ejeren og hans

Karle derud med Økse og Sav. Men Drengene fra Egtved, som har bygget Spejderhytte derude, har givet Plantagens enkelte Dele klingende Navne som Skeletskoven, Røverlunden, Heksekløften etc., – og mine Sønner har halet mig derud for at beundre deres Hus. Ærlig talt, tror jeg ikke, der er vordende Arkitekter blandt de Egtved Drengene; men jeg fik Lejlighed til at konstatere et rigt Fugleliv i den fredelige Plantage og fandt bl. a., at der var Urhøns.

Der er ikke mange Jægere, som har haft Skud til Urhøns – eller rettere Haner, for Hønen maa slet ikke skydes. Jeg har haft Chancen een Gang i mit Liv og forspildt den. Det skete ovre ad Grindsted til. Hunden havde ført mig ud i en Sump, hvor man maatte se vel efter, hvor man satte sin Fod. Saa – der sank jeg i med det ene Ben til op over Knæet; i samme Nu rejste en Graaand til venstre og en Urkok til højre. Skudene gik, og Hunden sendte mig et bebrejdende Blik. »Fjols« – stod der tydeligt i dens Øjne.

Blandt Ænderne er den almindelige Graaand at træffe alle Vegne, hvor der er en Smule Vand; Krikænder og Spidsænder er heller ikke sjældne. Flokke af Dykænder kan hver Vinter ses i de større Søer. Forfatteren af disse Linier har imidlertid kun haft ringe Lejlighed til at drive Andejagt, og er ude af Stand til at oplyse, hvor mange af de talrige Andearter, der muligvis har været i Egtved i de sidste ti Aar. Derimod vil jeg her omtale en Fugl, som af mange Mennesker forveksles med en And.

Jeg sigter til Blishønen, der svømmer paa Vandet som en sort And, men let kan kendes paa sin hvide Pande. Den findes i de fleste større Damme; Jægerne bryder sig ikke om at skyde den, da dens Kød ikke er godt, men den burde holdes nede, thi den er en ufredelig Krabat, som forstyrrer de rugende Ænder. Ser man bort fra denne Uelskværdighed, er den en meget fornøjelig Fugl at iagttage, navnlig paa Efter-sommeren, naar det andet Kuld er udruget, og Vandkyllingerne af første Kuld hjælper de gamle at passe de smaa. Blishønens Kald er noget i Retning af en hæs Hønes Klukken, undertiden kan dens Skrig minde om Hejrens, men er blødere og mere melodisk. Den regnes til Vaderne, men har fuld Svømmehud mellem Tærne og svømmer udmærket. Med Hønsene har den intet Slægtskab. Dens Fætter, den grønbenede Rørhøne, holder sig mest skjult mellem Sivene; forstyrres den, gaar den gerne ned paa Bunden, og kan holde sig meget længe i Skjul ved kun at stikke Næbbet over Vandet.

Det mest velmagende Fuglevildt leverer den Gruppe Vadere, som med et fælles Navn kaldes Sneppefugle. De fleste holder til ude ved Kysterne, men nogle faa, og det ingenlunde de daarligste, træffes inde i Landet; ogsaa ved Egtved. Alle Sneppefugle lever i Nærheden af Vand, søger aldrig op i Træerne, hvor deres Benbygning ikke tillader dem at faa Fodfæste, men løber om paa Landjorden, hvor de søger deres Føde, bestaa-

ende af Insekter, Orme og Larver, som nogle af dem henter op af Dyndet. Benene har lange Løb, tre veludviklede Fortæer, men ingen eller næsten ingen Bagtaa. Næbbene kan være korte som hos Præstekraver, Ryler og Hjejler, eller lange som hos Snepper og Bekkasiner.

Ligesom deres nære Slægtninge, Ternerne, lægger alle Sneppefuglearter fire pæreformede, brunlige Æg med mørkere Pletter. Reder bygger de ikke, skraber højst lidt Kviste og Straa sammen til Underlag, men de forstaar ret godt at finde Omgivelser, hvor Æggene ikke er lette at opdage. Disse Fugles Æg var tidligere Genstand for ivrig Eftersøgning; de var meget yndede af Lækkermunde og serveredes som Vibeæg, selv om det, navnlig i Kystegne, mest var Terneæg. Nu er denne Indsamling næppe almindelig.

De smaa Præstekraver med den hvide Halsring er heldigvis fredede, og som Jagtudbytte spiller den velkendte Vibe med den lange Nakketop og de ejendommelige Vinger ingen Rolle. Unge Viber skal ellers være velsmagende, men den gamle Overtro, at en Ulykke vil ramme den, som skyder disse Fugle, har sikkert reddet mangan Vibes Liv. Som dekorativ Fugl i Landskabet, og som en ihærdig Udskælder af den, som færdes over den Mark, Viben betragter som sin egen, er den almindelig kendt.

Helt anderledes forholder det sig med Hjejlen – ogsaa kaldet Brokfuglen efter det tyske »Brachvogel«, den Fugl, som lever paa Brakmarker.

Takket være Steen Steensen Blicher og hans Efterlignere, har den faaet fast Plads i den almindelige Bevidsthed som Hedens Karakterfugl; ligesom Maagen hører hjemme paa Havet og Storcken paa Bondens Tag. Men hvor mange Jyder har nogensinde set en Hjejle?

De naturhistoriske Værker nøjes i Reglen med at beskrive Hjejls Sommerdragt. Den er gyldent brunspættet paa Oversiden (Guldbrokfugl), og er sort paa Undersiden, altsaa en temmelig mørkklædt Fugl, men Jægeren ser den ikke i den Dragt. Om Efteraaret, naar Hjejlerne samles i store Flokke, som ofte bliver beskuddt, er de sorte Partier hos de gamle blevet hvide, ligesom Ungfuglene ogsaa er lyse; da desuden Svingfjer og Halefjer altid er lysegraa eller hvide, præsenterer Hjejlerne sig for Jægerne som Sværme af hvide Fugle.

Den, som hele Aaret færdes paa Heden, faar imidlertid ofte Lejlighed til at høre Hjejls tungsindige Fløjt, der passer godt ind i Lynghedens melankolske Stemning. Af Størrelse er Hjejlen som en mindre Due; dens Fætter Rylen er derimod ikke meget større end en Lærke og næppe Genstand for Jagt. Den har sit Navn efter det melodiske Ry-y, den udstøder, naar den skræmmes op. Ogsaa hos den er der stor Forskel paa Vinterdragt og Sommerdragt, Ungfugle og gamle. I Hovedtrækkene er de brunspættede foroven, graa og hvide paa Undersiden. Kun de gamles Sommerdragt har den sorte Maveplet, der dog

ikke er saa stor som hos Hjejlen. Ved Havbredder findes flere andre Arter Ryler og Brokfugle. Ved Kolding Yderhavn traf jeg saaledes en Dag baade almindelig Ryle, Dværgryle og Stenvender lige ved Siden af hverandre.

De langnæbbede Bekkasiner og Skovsneppen har saa at sige Øjne i Nakken. Med det følsomme Næb opsøger de deres Føde i blød Bund, og jo længere Øjet kommer tilbage, des dybere kan de bore ned i Dyndet og alligevel holde Øje med Omgivelserne. Her findes, i det mindste i Træk-tiden, tre Arter Bekkasiner i Danmark, ogsaa paa vor Egn, enkelt, dobbelt og tredobbelt Bekkasin. Den tredobbelte, »Tredækkeren«, er størst, paa Oversiden brunlig, paa Undersiden hvid med sorte Tværstriber; den dobbelte, »Horsegøgen«, har samme Hovedfarver, men Pletter i Stedet for Striber paa Bugen, fire brune Længdestriber paa Oversiden, rødlige Halefjer og gulgrønne Ben. Den enkelte er mindst, har kortere Næb end de andre og to blaalige Striber langs Ryggen.

Færdes man i Engene en Sommerdag, kan man ofte høre en Lyd, som om en Ged brægede oppe i Luften. Det er Horsegøgens Elskovssang, som den laver ved at faa Vinden til at stryge gennem Svingfjerene. Den gamle Regel, at hver Fugl synger med sit Næb, har altsaa en Undtagelse; Horsegøgen synger med Vingen. Nordmændene kalder den Mækregauken eller Bukken.

Bekkasiner er et fint smagende Vildt; de vilde forlængst være udryddede, om ikke deres ejen-

dommelige Zig-Zagflugt i Opfarten havde gjort det til en særlig Kunst at skyde dem. Jeg traf en Gang en Jæger, som bommede ganske forfærdeligt til Agerhøns og undskyldte sig med, at han var vant til at skyde Bekkasiner. Det er om slige Historier, man har det Mundheld, at nu tror vi den og en til, men saa heller ikke flere.

»Oculi – der kommer de«, lyder det gamle Ord om Skovsneppen. Naar Bladene gulner i Skoven, og den første Frostnat har faaet Havens Georginer til at hænge med Hovederne, saa har vi dem. En skønne Nat falder Sneppetrækket – paa lydløse Vinger er den kobberskinnende Fugl med den bløde, ugleagtige Fjerklædning kommet hertil fra Ynglepladserne i Norge og Sverige, og kan nu træffes overalt i Skove og Plantager, hvor den kan ligge i Skjul Dagen over, og den bløde Jordbund kan yde den Næring, inden den drager videre. Den fouragerer helst i Skumringen, ligesom Uglen og Natravnen. Man skal have en god Hund til at finde den og en Smule Jagtheld for at kunne ramme den i dens sære tumlende Flugt. Hvorlænge Sneppen bliver her, afhænger af Vejret. I særligt milde Vintre er enkelte Snepper forblevne her paa Egnen lige til Vaar, og den første Foraarssneppe, som efter gammel Skik gaar til Kongens Bord, kunde saaledes godt være leveret ved Nytaarstid.

I April Maaned forskønnes Natten ofte ved ejendommelige Fløjtetoner fra Luften, i Reglen tre dybe Toner efter hverandre. Det er Regn-

spoverne, som trækker nordover til deres Rugepladser i Skandinavien. Allerede i August har vi dem igen, det er Bærrene i Lyngheden, som frister dem, og faar dem til at blive langt ind i Efteraaret. De er umaadelig sky, et vanskeligt Problem for Jægeren. Bedst lykkes Jagten ved at ligge paa Lur og lokke dem inden Skudvidde med en særlig Fløjte: »Spovekald«. Den hører følgelig ikke til de Fugle, som Ikke-Jægere kan haabe at faa at se paa nært Hold. De fleste kender dem vel kun fra Vildthandlerens Butik. De er ellers lette at kende. Fjerdragten er Sneppefuglenes sædvanlige; brun Ryg og lys Bug med mørkere Pletter; Kroppen er større end en Agerhønes; men den har lange Ben, lang Hals og et fantastisk langt, nedadkrummet Næb. Hos udvoksede Storspover kan Næbbet maale 15–16 Centimeter, hos de unge er det betydeligt kortere. Storspovens Slægtning, den lille Regnspove, holder sig til Kysterne, kommer aldrig ind paa Heden og yngler ikke her i Landet.

Indtil for ganske nylig var man ogsaa i Tvivl om, at Storspoven rugede i Danmark; nu er det konstateret, at den ruger her paa Egnen, om end ikke i selve Egtved Sogn, saa i Nabsognet Randbøl. Et Par paalidelige Iagttagere, Tandlæge *Bertelsen* fra Vejle og Kunstmaler *Mårtens* fra Rybjerg havde i de senere Aar lagt Mærke til, at der hele Sommeren var Storspover paa Randbøl Hede, og 1930 opdagede den sidstnævnte endelig de halvvoxne Unger, kendelige paa det temmelig korte Næb.

Rybjerg er i det hele taget et interessant Terræn; vi havde Jagten nogle Aar derude, hvor den ældgamle Oxevvej fra Nordjylland til Holsten endnu løber, hvor Runestenen staar over Thora, Thorgejrs Elskede, og hvor Hedegaardene fra Kartoffeltyskernes Tid bærer Navne som Frederikslyst, Karolinesynde og Mariesnaade. En af disse Gaardes Ejer har faaet opdyrket saa meget af Jorden, at Naboerne kalder ham for »Greven«. Greve af Maries Naade – en ganske flot Titel. Terrænet byder paa Harer og Raavildt, Agerhøns og Urhøns, Skovduer, Regnsøver, Ænder, Bekkasiner og andet ædeligt Vildt. Greven kom ofte ud og passiarede med os, naar vi holdt Mønstring. Ved en saadan Lejlighed spurgte en bekymret Jæger, om der var Tale om, at den 20–30 Td. Land store Hedemose skulde opdyrkes. Manden beroligede os.

»Jeg har nok; to Trediedele af min Jord er Plantage og Agre; skal der tages mere ind, maa mine Sønner dele Gaarden«.

Gid der endnu længe maa findes Hedebønder, som kan lade en Del af Arealet ligge som Mose og Lynghede, hvor Ænder og Bekkasiner kan holde til, Hjejler og Ryler fløjte; Spoverne tilpasse sig som danske Rugefugle, og Urhønsene finde Ly, indtil Granplantagerne har faaet en saadan Karakter, at Skovfuglen søger tilbage til Artens oprindelige Hjem.

V. Ved Søerne.

Skovsøen - Hedesøen - den kunstige Sø.

Der er tvende Søer i Egtved Sogn, begge liggende paa Linie syd for Byen – og dog forskellige som Øst og Vest.

Hejlskov Sø er den mindste og repræsenterer Østjylland; man naar den ad en bugtet Marksti, som bærer Spor af megen Cyklefærdsel. Forbi Hegn, der om Vaaren er hvide af blomstrende Slaaen, naar man en lille Bøgeskov, hvor Bogfinken kvidrer, og Spætmejsen hamrer paa Grenene. Spætmejsen har jeg iagttaget med Aars Mellemrum, saa den lever der vel nok til Stadighed. Mange Mennesker har svært ved at kende de forskellige Smaafugle fra hverandre, men Spætmejsen er ikke til at tage Fejl af; den løber nemlig lige saa godt med Hovedet nedad som opad, og den Kunst kan ingen anden dansk Fugl gøre den efter. Den lever i Træerne, hager sig fast i Barkens Ridser med sine smaa, spidse Kløer, der virker ligesaa godt, som var den en Flue med Sugeskiver under Fødderne. Iøvrigt er den blaa-graa paa Ryggen og rødlig paa Undersiden, har langt, lige Næb, temmelig kort Hale, er lidt min-

dre end en Graaspurv og lever omtrent som en Spætte.

Skoven grænser ned til Søen, som ligger smilende mellem Skov og Eng, der atter begrænses af Bøgeskov isprængt enkelte Ege. Nær Bredden skinner gule Engblommer, høje Tagrør og Eng-

Hejlskov Sø.

padderokker staar flere Meter ud i Vandkanten; udenfor tager de store Aakandeblade fat, gule og hvide Nøkkeroser besøges af blaa Libeller. Plantebæltet afbrydes kun i Søens vestre Ende, hvor Bredden er lav og sandet, og en lille Vandrende udmunder; her har Byens Dreng og unge Mennesker deres Badeplads, og Tummelen forjager alt Fugleliv, Fiskene forøvrigt ligesaa. Men kom herved en aarle Morgen, da træffer man Hejren, eller ser i det mindste dens Spor

i Sandet. Tidligt paa Foraaret har jeg ogsaa set Vandstæren. Det er en Fugl, kun lidt mindre end en Stær og af Skabelon som en langbenet Gærdesmutte; den har netop saadan en kort, opadrettet Hale. Af Farve er den graa med brunt Hoved og hvidt Bryst. Dens Sang er ret ubetydelig; som Regel hører man kun det skarpe Skrig, den udstøder, naar den jages op.

En enkelt Præstekrave kan ses; dens Spor i Sandet mangler den lange Bagtaa, som Vandstærens viser. Enkelte Aar har en Graaand ruget mellem Sivene, men Ænder føler sig ikke tilpas her, hvor badende Ungdom larmer, og Bredderne er optaget af Lystfiskere fra 5 Aar til 75.

Hejlskov Sø huser Aal, Gedder, Aborrer, Skal-ler, Rudskaller og Brasen. De sidste synes indvandrede i nyere Tid; for 10 Aar siden var der kun ganske faa, og de bliver endnu ikke saa store, at de er spiselige. En god Brasen skal veje over 1 kg og være bred over Ryggen; de yngre, smalryggede Fisk er fulde af Ben med væmmelige Biribber. Aborrerne bliver næppe store nok til Menneskeføde; dertil er der for mange Gedder og for mange fiskende Smaadrenge. Af Sportsfiskere er der imidlertid alene i dette Foraar taget en Snes Gedder paa 3-7 Pund, og der gænger Sagn om Kæmper paa 20; men slige Sagn hænger ved de fleste danske Søer, ja, ofte ved en ussel Mergelgrav.

Egtved husede en Gang en arg Posefisker, af dem der hylder Læresætningen: Hensigten hel-

liger Midlet, i dette Tilfælde at faa Posen fuld. Paa en af Jagtklubbens Markjagter gjorde han det Kunststykke at skyde en Gedde i en Dam; en anden Gang havde en Gaardmand givet ham Lov til at »prøve at tage en Fisk« i en Mergelgrav saa stor som en normal Spisestue. Posefiskeren stillede næste Dag med en Arbejdsmand og et Net; de trak Vaad gennem Graven og tog ni store Gedder – et Bevis for, at temmelig mange Gedder kan leve paa et lille Areal. Saa kniber det imidlertid for andre Fisk at komme ud over Konfirmationsalderen, naar de da ikke, som Aalene, kan gemme sig i Dyndet. Det er vist det, der er i Vejen med Fiskene i Hejlskov Sø. Fordum skal den have huset Ørreder, som gennem en Bæk, der nu kun er en Grøft, gik derop fra Egtved Aa. *Jonas Lie* skriver et Sted klagende om, at Gedden har faaet Indpas i norske Ørredvande og udrydder den hjemlige Fisk i de Søer, som har mudret Bund. Her i Danmark er den vist gammel, da den nævnes i flere Skæmtefortællinger fra Munketiden, men mangler dog i flere Søer, som saa til Gengæld huser Fiskearter som Ørred og Helt.

Det er imidlertid ikke det højst problematiske Fangstudbytte, som ofte har drevet mig herved med Medestang i Haand, men der er en ganske egen Stemning over denne lille Sø, hvor lyse Bøge spejler sig i det blanke Vand, Svalerne stryger langs Sivene og fanger Myg, Skovskaden skræpper op, og Musvaagen skriger. Den minder

om Farum Sø, førend denne blev opdaget af Københavnerne – og jeg har mine egne Grunde til at mindes Sommeraftener paa Farum Sø, naar vi var to i Baaden.

Hejlskov Sø er ret dyb; »bundløs« paastaas der. Enkelte Forsøg paa at lodde Dybden er nemlig mislykkede, fordi Lodlinien har viklet sig ind i »noget« paa Bunden. Det samme »noget« sønderrev ogsaa Garnene, da man under Verdenskrigen trak Vaad gennem Søen; dengang blev nemlig enhver dansk Vandpyt lænset for alt lige ned til Hundestejler, og Fangsten eksporteret til det sultende Tyskland. Om dette »noget« fortælles, at det stammer fra den Gang, de Egtved Gaardmænd var Kronbønder under Koldinghus. Da paalaa det dem ved Vintertid at køre Træ til Slottet. Fogden paasaa, at Slæderne blev solidt læssede i Skoven, men han saa ikke, at Karlene paa Vejen kørte et lille Slag over den frosne Sø og »tabte« noget af Træet; saa havde de sølle Øg saa meget mindre at slæbe paa ad de elendige Skovveje til Koldinghus. Der siges at ligge en Del godt Egetømmer paa Søens Bund, og det raadner ikke let.

Fra Hejlskov gaar en Skolesti gennem Skov, hvor Bogfinke, Spætmejse, Rødkælk og Løvsanger holder til. Løvsangeren er en af vore mindste Fugle og er ikke altid lige let at faa i Kikkerten; dels holder den til oppe i de grønne Kroner, dels er den sjældent i Ro; i den Henseende ligner den Fuglekongen. Men i Stedet

for dennes spæde Toner, har Løvsangeren en smuk lille Sangstemme; dens Sang er en Slags

Løvsangerrede i Lyngbusk.

finere Udgave af Bogfinkens, navnlig er Slutak-korden mere melodisk hændende. Af Farve er Løvsangeren gul og grøn uden iøjefaldende Teg-

ninger, naar man da ikke har den i Haanden; dens to Slægtinge, grøn Løvsanger og Gransanger, er ikke lette at skelne fra den paa Udseendet, men Kendere kan høre det paa Melodien. Ligesom de almindelige Løvsangere er de talrige i Træktiden, kan da ogsaa træffes, i Smaahaver, men hører hjemme i Skoven, hvor dog kun alm. Løvsanger er en hyppig Rugefugl. Dens Rede har jeg for nylig truffet ved en af Egnens Plantager. Den findes nær Jorden i Lyngkrat eller lignende, er helt lukket, har Indgangshul fra Siden og indeholder 6 hvide Æg med mørke Pletter ved den ovale Ende. Hvad der mest falder i Øjnene ved Løvsangerne er, at de er saa langstrakte; de ligner Gulbugen, men er mindre og synger ikke saa smukt.

Under disse Betragtninger er vi kommet gennem Skoven og ud paa magre, sandede Marker, hvor Faarene gloriøst dumt paa Cyklisten, og Viben skriger forbitret over Stien. Terrænet er fladt og ensformigt, langt i Syd ses Kirketaarnet i Veerst som en hvid Plet i en blaa, flimrende Soldis. De magre Sandagre gaar over i Lynghede paa Tørbund, hvor Rosmarinlyngen ved Vaartide lyser med hvide Klaser af smaa Blomsterklokker, for senere paa Sommeren at afløses af rød Klokkeløve – og paa een Gang dukker en Vandflade op; nogle Skridt endnu, og vi staar ved en temmelig stor Sø, kaldet Skærsø, en typisk Hedesø med saadanne Omgivelser, at den, der lige kommer fra den idylliske Skovsø, godt kunde tro sig

hensat til en hel anden Verdensdel. Paa en halv Time er vi faktisk kommet fra Øst til Vest.

Skærsøs Bredder er lave og lynggroede helt ned til den Brink, der som en Vold højner sig udenom og markerer, hvor Søbredden engang var for Aartusinder siden. Den Gang var det en

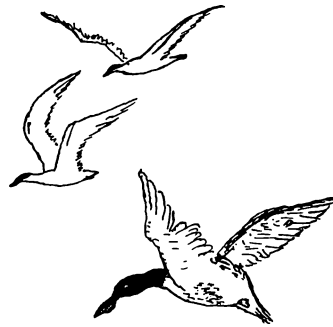

Skærsø.

dyb og vandrig Sø, nu er den lavvandet, saa man kan bunde flere hundrede Skridt ud; her hæver den danske Lobelie sine blegblaa Blomsterklaser op over Fladvandet, længere ude tager Sivene fat, og saa bliver der lidt dybere; helt ude paa Midten skal der være Dybder paa en halv Snes Meter, men andre Steder, f. Eks. ved den store Aborrebanke, er der lavvandede Partier, hvor de hvidblomstrede Vandranunklers svømmende Ranker vikler sig om Aarerne.

Skærsø ligger 212 Fod over Havfladen, men mangler baade Afløb og Tilløb, den formodes at have Kilder i de dybe Partier, og naar den i vore Dage ikke flyder over, skyldes det Fordampningen fra den i Forhold til Vandmængden meget store Overflade. Paa Solskinsdage er Vandet lunkent et langt Stykke ud, og den er følgelig en yndet Badeplads. Endnu i vore Dage aftager den synligt i Omfang, og ingen af de omliggende Gaarde har Skøde helt ud til den nuværende Vandkant. Rundt om Søen gaar et Stykke sumpet Ingenmandsland, bevokset med Lyng og Mos; her trives den insektædende Soldug og Enzianen med de store blaa Blomster, og her anses Jagten – med Rette eller Urette – for at være Allemands. Det er navnlig Bekkasiner, Ænder og Regnspover, som maa holde for. Desuden træffes Hejrer, Terner, Hættemaager, en enkelt Mudderklire og nu og da store Havmaager, saa der er altid Liv omkring Søen. Lærkefalke og Spurvehøge gør Jagt paa Vandfuglenes Unger og de mange Piplærker, men Fiskeørnen har jeg ikke set, uagtet jeg har været paa Besøg her flere Gange hver Sommer i 12 Aar. Apropos Piplærker, saa er jo alle Lærker nogle smaa, graa Sangfugle, der helst holder til paa aaben Mark. Piplærken eller Engpiberen hører til en særlig Slægt, Piberne, der er mindre end de ægte Lærker, og hverken har Marklærkens spiralformede, himmelstræbende Flugt eller smukke Sang. Med en svag Piben hæver de sig nogle faa Meter i Vejret fra den

Pilebusk eller Lyngtot, de har valgt til Stade, og daler saa ned igen. Omkring Skærsø er Piplærken den hyppigste af smaa Fugle. I de enlige Buske ved Vandkanten holder Sivsangeren til. Der er kun tre Slags Fisk i Skærsø: Aal, Gedder og Aborrer; en Skalle har jeg aldrig taget, ikke heller findes en eneste Brasen, uagtet Lobeliens undersøiske Bladrosetter er en af de Planter, som Brasenen gerne opsøger for at afsuge de paasiddende Insekter. Det paastaas, at Skærsøens Aborrer og Gedder er fastere i Kødend dem fra Hejlskovsø; her kan de gaa dovne og fede og fraadse i Skallefisk, men i Skærsø skal man bruge sine Bevægelsesmuskler, hvis man vil klare sig i Kampen for Tilværelsen. Geddeungerne og de smaa Aborrer nærer sig af Vandinsekter, men alle de større Fisk maa leve af deres egne Stammefrænder.

Skeand og Hættemanger.

I Modsætning til Skovsøens dunkle Vand yder Skærsøens klare Vand de bedste Betingelser for Baadfiskeri med Blink, men Baadfiskeri generes noget af, at Søen ligger aaben for alle Vinde, saa man helst skal have en kraftig Mand ved Aarerne. Særligt i de Aar, da Søens eneste Fartøj var en fladbundet Ege, holdt oppe ved to Pontoner af tomme Benzindunke, var det et Herkulesarbejde

at komme frem gennem Sivene og Ranunkelbæltet. Men enten man ligger stille ved Aborrebanken og ser de store, bredryggede, sribede Aborrer gaa og snuse til ens Madding, eller man ror hen over en letkruset graa Vandflade med Skeblinken slæbende agter, kan man opleve manganen fornøjelig Stund, selv om det nu er en Del Aar siden, at en stor Gedde rendte med Baaden i en saadan Fart, at den gamle Doktor gav sig til at synge af Fryd, og det halve Egtved maatte samles til Gilde paa Kroen for at faa Fisken spist.

Paa de foregaaende Blade er ofte klaget over, at den fremstræbende Kultur ødelægger Naturen; man maa imidlertid være retfærdig og indrømme, at undertiden kan netop den vidtfremskredne Teknik være Skyld i, at en tabt Natur genopstaar. I femti Aar havde man arbejdet paa at udtørre Søerne ved Dons og forvandle Søbunden til Agerland og Eng. Da kom Højspændingsanlægget ved Harte, man byggede Kanaler og Dæmninger, og nu ligger Søerne der, større end nogensinde før, nærliggende Moser og Engdrag er ogsaa forvandlede til Søer; der er skabt nye Eksistensbetingelser for Fisk og Fugle. Her ruger nu de vilde Svaner og flere Slags Ænder; her færdes Hejrer, Blishøns og Vandhøns; ogsaa tre Arter Lappedykkere har jeg iagttaget med samt deres Unger. Endelig er her en Hættemaagekoloni, som i indeværende Foraar var vokset til ca. 1000 Par.

Naar den toppede Lappedykker svømmer paa

Vandet, ligner den en stor And, men har længere Hals og to Fjertotter, der giver Hovedet et trekantet Præg; Fødderne sidder langt tilbage, og Svømmehuden danner ikke Hinde mellem Tærne, men er lappet, deraf Navnets første Halvdel. Som Dykker er den af vore bedste, kan under Vandet tilbagelægge indtil 120 Meter pr. Minut og kan blive flere Minutter under Overfladen. Den sluger en Masse Fisk; i større Søer, f. Eks. Skanderborgsøerne, hvor der er mange Lappedykkere, er de hadede af Erhvervsfiskerne, men da Kødet er trannet og næsten uspiseligt, er den ellers lidet efterstræbt; heldigvis kunde man sige. Lappedykkeren er nemlig en smuk og ejendommelig Fugl; Ryggen er sortbrun, Undersiden hvid, om Sommeren har den desuden rød Fjerkrave og sorte Fjertoppe. Dens Rede er svømmende, og den rugende Fugl kan ro omkring med den som med en Baad. Dens Stemme er et dybt, melodisk »Rorr« og høres ofte, naar et Par fisker sammen og efter endt Dykning skal se at finde hinanden igen. Ogsaa graastrubet og øret Lappedykker har jeg set i disse Søer. Den lille Lappedykker, som en enkelt Gang er skudt her i Egtved, er ikke saa stor som en Agerhøne; sortbrun og graahvid og mangler Top.

Fiskebestanden i alle disse Søer med forbindende Kanaler er rigere og mere velnæret end i Egtvedsøerne. Der er Gedder, Aborrer, Skaller, Aal og Brasen, men ikke Suder. Disse kender jeg kun fra en Mergelgrav, hvor de har været udsat.

Ørrederne, som forhen gik op fra Kolding Aa, er nu afspærrede ved Højspændingsværkets Dæmning og dør sikkert ud ovenfor, saa meget mere, som et Par Aars ringe Nedbør paa vor Egn har udtørret Smaabækkene. Desuden optræder Horken, en drilagtig lille Fisk af Aborreslægten; den kendes let fra Aborren ved at mangle de grønne Tværbælter paa Ryggen. Den bider ret hidsigt paa Orm, og det kan være pudsigt at iagttage en Mand, som staar og meder, ser Floddet forsvinde, trækker op i Haab om en Aal eller stor Aborre og saa faar en fingerlang Horke.

Uhyre Stæreflokke samles om Efteraaret i de vidtstrakte Sivmarker ved Donssøerne. Almindeligvis kendes Stæren kun som den halvtamme Beboer af Kassen paa Husgavlen; en og anden har maaske læst, at den oprindelig var en Skovfugl, som i de sidste Aarhundreder har vænnet sig til Menneskers Nærhed. Der findes imidlertid endnu Stammer af »vilde« Stære; de holder til ved Bredden af Aaer og Søer, hvor jeg har truffet dem paa alle Tider af Sommerhalvaaret. Disse Stære er temmelig sky, visse Iagttagere mener, at de »vilde« Stæreflokke væsentlig bestaar af ugifte Hanner, en Paastand, jeg ikke kan udtale mig om. Hen paa Efteraaret søger de »tamme« Stære ud til de vilde Frænder, i hvis Selskab de omsider trækker bort.

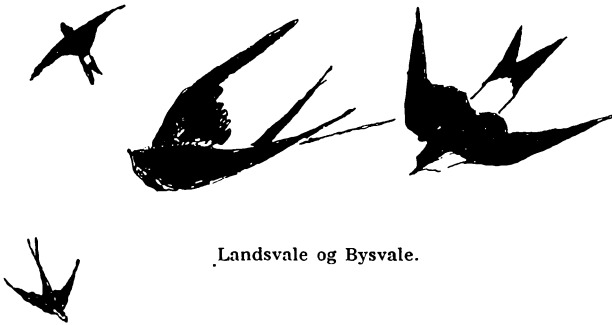
Hvorfor Stæren, ligesom Solsort og Mejser, ikke at tale om Spurvene og Svalerne, er flyttet fra den frie Natur til Menneskenes Boliger, kan ikke

bestemt oplyses; rimeligvis er flere Aarsager medvirkende. For det første maa saadanne halvtamme Husfugle ikke forfølges. Der var en Tid, da man plejede at fange Solsorter og andre Drosler i Doner for at servere dem som »Kramsfugl«. Saalænge en saadan Forfølgelse finder Sted, bliver Fuglen ikke tryk ved Menneskets Nærhed. Forhen har man ogsaa skudt Stæren, særlig i Kirsebærtiden. Den smager ganske godt; navnlig er den relativt store Hjerne velsmagende; nu er der dog næppe mange, som ofrer Patroner og Jagtkort paa saa smaat Bytte, og den voksende Dyrevenlighed faar ikke Almenheden til at se gunstigt paa den, som ødelægger de smaa muntre Musikanter.

Dernæst yder Menneskets Nærhed en vis Beskyttelse mod Rovfugle og mindre Rovdyr, Egernet medregnet. Endvidere virker naturligvis de opsatte Redekasser tiltrækkende f. Eks. paa Stære og Mejsler, mens det ikke forklarer, hvorfor Spurve og Svaler bygger ved vore Huse.

I Fuglenes Øjne er imidlertid et af Mennesker bygget Stenhus ikke væsentlig forskellig fra en naturlig Klippe. De Fugle, som oprindeligt bygger Rede paa Klipper, vænner sig let til Menneskenes Huse. Derfor har Mennesket faaet et Husdyr ud af Klippeduen, mens det aldrig er lykkedes at tæmme Skovduen. Tamduen er endog blevet vort mest uafhængige Husdyr, der gaar og kommer, som det behager den, og rimeligvis betragter Huset som sit og Menneskene som

uskadelige Beboere af en anden Del af de hule Klipper. Spurve og Svaler synes endog ligefrem – i Aartusinders Løb – at have spaltet sig i to Racer, henholdsvis Husspurv og Skovspurv, Bysvale og Landsvale. Maaske der ogsaa en Gang i Fremtiden vil opstaa to Arter Stære, Husstæren og Mosestæren; det er den Slags Muligheder, som kun Fremtidens Norne ved noget om.

Landsvale og Bysvale.

VI. Haarvildtet.

Træernes Rotte - Ilderen i Lyskassen.

Haren, som trimlede før Skuddet.

Dette lille Skrift skulde egentlig kun handle om Egtvedegnens Fugle, men vi kan jo godt tale lidt om Fuglenes fireføddede Fjender, og desuden som den gamle Jæger sagde: »Den første Fugl, jeg skød, var et Egern«. Lad os da tage den lille, vævre Beboer af Trætoppene med, selv om der skulde komme nogle flere haarede Fyre i dens Følge. Ræven og Væselen har jo allerede været paa Tapetet.

Egernet er Nybygger i Egtved Sogn. Fordum har det maaske levet her samtidig med Egtveds Berømthed, den 3000aarige Høvdingedatter fra Storhøj, men i den nyere Tid synes det at være indvandret øst fra i dette Aarhundrede. Det kan man slutte af, at Jægere i de senere Aar ser det trindt om i Sognet og er fortrolige med det, mens andre Folk forundret spørger, hvad det er for et Dyr. Kort beskrevet er Egernet en Gnaver, lidt større end en Rotte, og synes endnu større, fordi det har busket Hale. Om Sommeren er Egernet smukt ræverødt, om Vinteren mere graaligt; Skindet kaldtes fordum Graaværk. En gammel

norsk Konge, Harald Graafeld, var opkaldt efter sin med Egernskind forede Kappe. Egernets Spor ses ofte paa nyfalden Sne; og kendes let fra Væselens ved, at Bagpoternes Aftryk staar længere ud til Siden end Forpoternes.

Egernet kendes kun fra den nordlige Del af Sognet, der hvor Granplantningerne er overvejende. Det er saaledes set i de høje Graner omkring Kirkegaarden og smider respektløs sine afgnavede Kogler paa den nærliggende, velpassede Tennisbane. Det er endvidere skudt flere Gange ude i Plantagerne ved Vollund, og en Gaardejer i Spjarup har i Vinteren 1930-31 skudt et Dusin Stykker, der havde faaet Smag for Nødderne i hans Have.

I og for sig er der ikke nogen Grund til at byde denne Nybygger velkommen; sin smukke, buskede Hale til Trods, er Egernet jo egentlig ikke andet end en Slags Rotte; dets japanske Navn er da ogsaa ordret oversat: Trærotte, og det er næsten lige saa altædende. Dets Hovedføde er ganske vist Koglefrø samt Nødder og Agern, men det er tillige en stor Ynder af Fugleæg. I mine Drengaar tilbragte jeg en Sommerferie paa Hankø i Oslofjord; der var Egernerne saa talrige, at man saa dem straks om Morgenens, naar man traadte ud paa Verandaen, og iøvrigt traf dem overalt paa Klippeøen, der var saa stor som Amager; men Smaafugle var meget sjældne. Lignende Forhold har jeg for et Par Aar siden iagttaget i enkelte Strøg af Telemarken.

Efterhaanden som Granen i Jylland bliver det dominerende Skovtræ – og Udviklingen gaar i den Retning, da Granen er mere rentabel end Bøgen – skulde vi jo gerne have den til Granskoven hørende Fugleverden med. Selv om vi endnu næppe tør haabe, at Tjuren skal blive en dansk Skovfugl, er der alligevel saa mange smukke Fugle, som yngler i de skandinaviske Naaetræskove, og som vilde virke oplivende i vore endnu alt for livløse Granskove og Fyrrehegn.

Korsnæbbene, disse Nordens Papegøjer, har nu og da været iagttaget her i Landet, og yngler vistnok i den store Plantage ved Tennisbanen i Egtved. Den 1ste Juli 1930 saa jeg for første Gang en Hun i Granerne ved Bøgvadvej, lige tæt ved Egtved By. Senere har vi set den røde Han og et Par unge Fugle. I Følge Manniche træffes Korsnæb ikke sjældent i Danmark ved Vintertid; men deres Tilstedeværelse i Egtved midt i Højsommeren, tyder paa, at den ruger her. Den hyppigere Art, den lille Korsnæb (*Loxia curvirostra*) er saa stor som en Spurv; Hannen er smukt karmoisinrød, Hunnen graa og Ungerne grøngule med mørke Pletter. Begge Køn kendes let paa det ejendommeligt krydsede Næb, hvilket dog kun er svagt udviklet hos Ungerne. Fuglene er slet ikke sky, lette at iagttage og minder i deres Færd om Mejsjerne; ofte sidder de med Hovedet nedad og piller i Kogler eller unge Skud. I Flugten udstøder de et »gyp-gyp-gyp«, som let henleder Opmærksomheden paa dem.

Sortmejsen, Fuglekongen, Gulspurven, Krog-næbben, Grønirirken, Grønsiskenen, Gransange-ren og Droslerne er Eksempler paa smukke Sang-fugle, som holder til i Granskove, og for hvis Reder Egernet er en slem Trusel, saa meget mere som det faar to Kuld Unger med indtil syv i Kuldet hver Sommer, og derfor ikke er let at holde nede paa en Egn, hvor det har faaet fast Fod. Der er næppe Tvivl om, at Egernet vil brede sig her paa Egnen, thi Menneskene har jo forfulgt dets værste Fjender, Rovfuglene, saa det er egentlig kun Skovmaaren, som er farlig for den duskhalede Trærøtte. Desværre er Maarens Pels saa værdifuld, at enhver Jæger gerne vil have den i Tasken. Jeg har flere Gange set Maarens Spor paa nyfalden Sne, men ikke selv haft Skud til den; derimod har flere af mine Jagtkammerater været heldigere.

Maarens Slægtning, Ilderen, er heller ikke sjæl-den. Mens Skovmaaren er brun med orangegul Strube, og den nærstaaende Husmaar har hvid Strube, er Ilderen mørkere paa Bugen og lidt lysere paa Ryggen, uden Strubeplet. Disse trende Rovdyr er indvandrede fra Syd i en forholdsvis sen Tid. Ilderen findes ikke i Norge og ikke paa de danske Øer; Husmaaren gaar ikke øst for Storebælt og lever ikke i Skandinavien, hvor Skovmaaren iøvrigt er sjælden. Af disse tre er Skovmaaren en ivrig Forfølger af Egern og Skov-mus og saaledes ret nyttig; til Gengæld gaar den heller ikke af Vejen for Fuglereder, Agerhøns og Harer.

Husmaar og Ilder er farlige for Hønsegaarde og Dueslag; de er ikke bange for at gaa helt ind i Landsbyerne; for et Par Aar siden var en halv-voksen Ilder dejset ned i Lyskassen hos Bageren paa Hovedgaden i Egtved; der var Jernrist over Lyskassen, og det »sjældne Dyr« samlede en begejstret Tilskuerskare af Børn, indtil Bagersvenden kom og aflivede den. Det havde ellers været en passende Begyndelse til en zoologisk Have i Egtved, saa meget mere, som Byens anden Bager allerede havde to Ræveunger staaende i Lænke.

Den store Væsel, Hermelinen, har jeg kun set Spor af i Sne, men den lille Væsel, Bruden, ses mange Steder. Den er om Vinteren hvid, om Sommeren rødbrun med hvid Hals og Bug. Naar den bliver nysgerrig, sætter den sig gerne oprejst paa Bagen. Det er en lille blodtørstig og modig Rad; en Gang kom jeg for Skade at afbryde en Kamp midt paa Landevejen mellem en lille Væsel og en Krage. Det var øjensynligt Væselen, som var den angribende Part, men Kragen værgede godt for sig, og drev flere Gange den lille, brune Stimand ned i Grøften. Mit Komme paa Cykle drev desværre Slagsbrødrene fra hinanden; Væselen forsvandt mellem de storbladede Roer, Kragen fløj op i en Balsampoppel og skældte ud. Jeg spekulerer sommetider paa, om det var Væselen eller Kragen, som var i Livsfare.

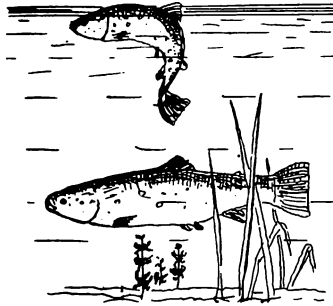
De mindre Pattedyr, Mus, Brandmus, Rotter, Vandspidsmus, Pindsvin og Muldvarpe skal vi hurtigt blive færdig med at omtale. De findes

her, naturligvis, og Pindsvinet gaar som bekendt ikke af Vejen for Lærkereder, saa det har ogsaa sin Betydning for Fuglelivet. Paa den anden Side er Storken en god Bekæmper af Markens Muldvarpe, men Langeben tager jo af, fordi de tyske Godsejere skal have fredet deres Karpedamme, og Sydafrikanerne bekæmper Vandreggræshopperne med Arsenik og anden Gift. Storkene – og mange andre Fugle – dør saa af at spise forgiftede Græshopper. Et mærkeligt Bevis paa den store Sammenhæng i Naturens Husholdning. Regnrige Aar i Kalihariørkenen – Vandreggræshopper – Gift; Storkene uddør, og derfor tager Muldvarpene til i Danmark og er ved at blive en Landeplage. Saa tager vi Danske vor Tilflugt til Strychnin, Arsenik og andet Djævelskab, hvormed man i vore Dage forgifter baade Marker og Have, ogsaa for at udrydde Larver, i Stedet for at overlade det Arbejde til Smaafuglene. Imidlertid skal en Apoteker jo ikke klage sig over det stigende Giffforbrug – og lad os saa tage Fiskestangen paa Nakken og gaa en Tur ned ved Aaen, hvor Storken spanker i Enge, og Horsegøgen slaar sin dirrende Harpe over vore Hoveder, akkompagneret af Tinksmedens Metaltoner. Her dufter af Mjødurt og Enghø, den gule Iris skinner mellem Sivene, nu og da slaar en Ørred efter Fluer. Jeg har en Gang set en stor Ørred springe efter en Svale, men det var lutter Vigtighed fra Fiskens Side. De Tider er forbi, da Egtved Aa var Hjemsted for saa store Ørreder, at Svalerne maatte

vare sig; nu dominerer smaa Regnbueørreder udvandrede fra Fiskedammene, mens de gode, gamle Bækørreder næppe bliver over $\frac{1}{2}$ Kilo.

Det er ved Solfaldstide, den bedste Tid for Ørredfiskeri med Elrits og Orm, da noget laver Køl-vand op ad Aaen. Er det en Vandrotte, nej, Køl-vandet er for stort. En stor Ørred da? Nej, nu ser vi det fladt hvæl-

vede Hoved. Det er vor og Hejrens Konkurrent i den ædle Fiskekunst, Odderen, det trediestørste danske Rovdyr, kun Grævling og Ræv er større. Odderen har en cylindrisk Krop, lang, fladtrykt Hale, korte, kraftige Ben, og Svøm-mehud mellem Tærne.

Bækørreder.

Den mørkt kastaniebrune Pels er tæt og kort-haaret, blød som Fløjl og ret værdifuld. Odderen svømmer glimrende og er en dygtig Fisker; i 1930 fandtes ved Vejleaa den friske, hovedløse Krop af en 4 Kilos Ørred; der var tydelige Mærker af Odderens Tænder. Mens der endnu var mange Fisk i Aaen, var Odderen hyppig; en Vinter kom der Bud til mig fra Turbinens Bestyrer, om jeg havde Lyst til at komme og skyde Odderen; det var bedst at tage den paa Anstand i Maaneskin. For en Mand, der nærmer sig de tre Snese, er det imidlertid ikke fristende at tilbringe en Nat bag en

Snevold, saa jeg overlod Æren til en yngre Jæger.

Formentlig slaar Odderen sig nu ligesom Hejren paa Fiskedammene, og saa bliver der vel erklæret Udryddelseskrig mod den ogsaa.

Jeg prøvede en Gang et Kast i et Høl, umiddelbart efter at Odderen var passeret, og blev meget overrasket over at faa et kraftigt Nap og en pæn Ørred, Fisken kender altsaa Kunsten at skjule sig for Odderen.

Men nu begynder Mosekonen at brygge; vi maa hellere samle Grejerne sammen og gaa hjem. Da vi nu alligevel er begyndt at tale om Haarvildt, skal jeg til Slut fortælle Historien om Haren, der trimlede før Knaldet.

Tilfældet indtraf paa en af Egtved Jagtklubs Udflugter. Dagen havde været sløj, Mikkell var forsvundet i en Plantage, hvor vi kun havde Jagtret i det halve. Hele Jagtudbyttet var et Par Høns, den sædvanlige Skovskade og en lille Lap-pedykker, som var skudt i en af Aaens Bugtninger. Vi samledes paa Landevejen i en Hulvej med bratte Skrænter og raabte paa Jens Peter.

»Han er nok blevet med Fax oppe i den sidste Plantage«, mente en, »der var en Snekke«.

»Det kan vi ikke vente paa«, erklærede Onkel Søren, »jeg har fløjtet af, vi er færdige. Har vi alle faaet Patronerne af? Saa begynder Auktionen. Hvad kan den Lapand være værd?«

»Den smager trannet, men lad gaa - 25 Øre«.

»Den kan da udstoppes - 35«.

Bum – et Raab ovre fra Plantagens Udkant. Hille mænd, der kommer Haren. Der rasles med Bøsserne, et Par Mand springer op ad Skrænten. Sandelig, der kommer Morten med Fax i Hælene, sætter ud over Brinken og havner sprællende paa Ryggen paa Landevejen lige midt i Jagtklubben.

Der faldt et eneste Skud; det var den ældste Jæger. Han skyder links, for hans højre Øje er af Glas. Morten naaede saaledes at komme paa Auktion, og Egtved Jagtklub havde atter hævdet sit Ry som et bravt Jægerkor, hvor man ikke skyder hverandre, selv om Lejligheden er der.

Saa De det? Der fløj ligegodt en Ugle. Var der to, siger De? Det er rimeligt nok. Doktoren fortalte forleden, at han i Skumringen skød til en stor Fugl, og saa faldt kun det halve ned; den anden Halvdel fortsatte hylende, vendte om og kredsede klagende over den dræbte Mage. Han var slet ikke stolt af den Bedrift.

VII. Fugle i Haven.

Løvhælvets Sangere. Redekasser.

Lille Thomas. Vinterfodring.

Ja, det kan nu være saa meget godt, hører jeg en og anden Læser sige, med al denne Traven rundt i Skov og Eng med Bøsse og Medestang; det er imidlertid ikke noget, vi alle har Tid til. Særlig gælder dette Kvinderne, der maa gaa hjemme i Huset og kun nu og da kommer med ud paa en Biltur. Nu skal jeg indrømme, at man ikke ser ret meget fra en Bil; sidder man ved Siden af Føreren en mørk Aften, kan man maaske faa et Glimt af Mikkell eller se en Hare, der flygter for Livet lige ud ad Landevejen og først i yderste Øjeblik kommer i Tanker om det frelsende Sidespring i Grøften, men ellers er Naturiagttagelser pr. Bil eller Cykle ikke meget værd. Det er bedre at vandre til Fods, men man kan ogsaa faa meget Udbytte af at blive i sin egen Have og studere Smaafuglene.

Den gammeldags Metode, at skyde alt, hvad man saa, og faa det udstoppet, har berøvet mange uskyldige Sangfugle Livet, og er medvirkende til, at sjældnere, iøjnefaldende Fuglearter udryddes.

Langt mere underholdende er det imidlertid at væbne sig med en god Kikkert og studere de levende Fugle og deres Færd. En god Kikkert er ganske vist ikke helt billig, men det er Bøsse og Hund ikke heller, og den, som vil udstyres Tip-Top i Lystfiskerbranchen med sammensættelig Fluestang, Patenthjul, Silkesnøre, Kunstfisk, Spinder og hele Pibetøjet, slipper ikke med de første Hundrede Kroner.

Da vi kom til Egtved, var Apotekets store Have omgivet af høje Hække af Tjørn og Hassel, opfyldt af gamle, kræftbefængte Frugttræer og enkelte store Skovtræer, Ahorn, Kastanie og Ask. Alt i alt lignede det mere et Vildnis end et Haveanlæg, men netop derfor yndede Fuglene at færdes der. I de første Par Aar, inden vi fik ryddet op i den overflødige Træbestand, saa vi da en Del Fugle i Haven; nogle af dem rugede. Der var Sangdrossel, Solsort, Fluesnapper, Tornskade, Rødkælk, Rødstjert, Gærdesmutte, Munk, Gulbug, Bogfinke og saa naturligvis Stær og Spurv.

Da det uøvede Øje maaske kan have lidt svært ved at skelne den ene lille Fugl fra den anden, skal jeg anføre de mest karakteristiske Kendetegn paa dem, jeg nævner; men denne Bog handler kun om de Fugle, jeg kender fra Egtvedegnen. De, som vil have udtømmende Oplysninger om alle de Fugle, store og smaa, som findes i Danmark, og deriblandt ogsaa de, som muligvis forekommer her paa Egnen, uden at jeg har set dem, kan finde dem i en af de mange Bøger om danske

Fugle, som i de senere Aar er udkommet. Et Par Stykker er nævnt i Litteraturfortegnelsen til denne lille Bog.

Sangdroskens Toner kender de fleste Mennesker, som bor paa Landet; Fuglen selv er saa stor som en Stær; brunlig paa Oversiden, hvid paa Bryst og Bug, Brystet med et Anstrøg af gult, her har den tillige mørke, trekantede Pletter med Spidserne vendende fremad. Naar den flyver op, kan man se, at den er rustgul paa de underste Vingedækfjer. Solsorten er lidt større og har længere Hale. Hannen er kulsort med gult Næb og gule Øjenrande, Hunnen mørkebrun med brunt Næb; Ungerne ligner Hunnen, men er lysere paa Bugen med aflange Pletter. Solsortens Sang er ikke saa afvekslende som Sangdroskens, men lige saa vel kendt. Ofte sidder den sortkjolede Han i en Trætop eller paa en Antennemast og lader sine bløde Moll-Toner lyde. Baade Solsort og Drossel, den første især, færdes gerne paa Jorden, hvor de søger deres Føde mellem det nedfaldne Løv. Om Eftersommeren tager de en Del Bær, fortrinsvis Ribs, men da de nøjes med at plyndre de nederste Grene, kan man jo gerne unde dem den lille Sangerløn, saa meget mere, som de udrydder en Del Snegle og skadelige Larver. For ca. 30 Aar siden var Solsorten en Skovfugl og en lige saa sjælden Gæst i vore Haver, som Stæren var for vore Tipoldeforældre. Nu er den hyppigere der end Droslen, men mange ruger endnu i Skove og Granplantager.

Tornskaderne er Sangfugle, siger de systematiske Lærebøger. Synges kan de ogsaa; dog er deres Sang ikke synderlig original; ligesom Stæren efterligner de alle mulige andre Sangfugles Stemmer, dog ikke saa højrøstet som vor blaasorte Ven. Men de røver andet end Melodier; deres hele Levevis sætter dem i Klasse med Rovfuglene; de kan fange Mus og tager Ungerne ud af andre Smaafugles Reder. Deres Næb er lidt høgeagtigt bøjet i Spidsen, en sort Øjestrøbe giver dem et bistert Blik, som ikke lyver, men deres svage Sangfuglefødder tillader dem ikke at fastholde Byttet, mens de sønderriver det. Derfor spidder de det, ofte endnu levende, paa Torne. Slaaenbuskens lange Grentorne egner sig særlig godt, og en Tornskaderede i en saadan Busk kan ofte ligne en Slagterbutik med ophængte Stege, Mus, Fugleunger, Humlebier, Skarnbasser og andre store Insekter. Ikke uden Grund kalder Tyskerne den »Nidræber«. Den drosselstore »Stor Tornskade« er hvid og graalig med sort Øjenstrøbe og ses kun i Træktiden, den »lille« er som en velvoksen Spurv, men det store Hoved giver den et mere imponerende Udseende. Hannen er livligt farvet med bleg rød Bryst og Bug, askegraa Hoved og Nakke, rødbrun Ryg og sorte og hvide Halefjer; Hunnen er brun paa Oversiden, graa paa Undersiden med brune Tværstriber, Øjenstrøben er brun. Tornskaden er ret almindelig paa Egtvedegnen.

Er Drossel, Solsort og Tornskade let kendelige,

saa er den graa Fluesnapper straks noget vanskeligere; mange lægger slet ikke Mærke til saadan en bitte, graa Fugl, tror maaske, det er en Graa-spurv. Den er imidlertid helt graa, altsaa lysere end den brune Spurv, har et spinkelt, lidt fladt Næb med Børster ved Roden og Øjne som Stenkulsperler. Den er let at iagttage, for den er overordentlig tillidsfuld og bygger Rede tæt op ad Steder, hvor Mennesker daglig færdes. Mest kendelig er den paa sin Færd; den tager i Reglen Stade paa en fritsiddende Gren og styrter sig derfra ud i Luften efter Fluere og andre flyvende Insekter. Naar den har gjort en Fangst, vender den tilbage til sin Gren, kvidrer lidt og er saa atter ude efter Bytte. Navnet Fluesnapper er derfor ret betegnende.

Den graa Fluesnapper har mærkeligt nok en Fætter, broget Fluesnapper, som er den lettest kendelige af alle Smaafugle, idet særlig Hannen er det mest spraglede sort-hvide, man kan ønske sig; Hunnen er mere dæmpet brun og hvid, men ogsaa spraglet. Den er ikke nær saa hyppig som graa Fluesnapper, men som sagt lettere at faa Kig paa, og yngler flere Steder paa vor Egn.

Rødkælken har sit Navn af den rustrøde Strube og er forøvrigt en lille graa Fugl, der hører til samme Gruppe som Fluesnapperne, de saakaldte Jordsangere, Sangere med ret lange Ben og store Øjne. Den er alt andet end sky overfor Mennesker, kan godt finde paa at hoppe en i Møde paa Havegangen, som om den vilde tilbyde sit Venskab.

Derimod ligger den ofte i Spektakel med andre Smaaafgle. Den synger ret kønt, ofte flere Timer efter Mørkets Frembrud.

Rødstjærtten har, som Navnet siger, en rustrød Hale, som den bestandig vipper lidt med; i Skikkelse ligner den de andre Jordsangere. Den er ret sky, ruger sjældent her i Landet og ses mest For- og Efteraar paa Gennemrejse. Ved Vaartide er Hannen en af vore smukkeste Fugle med hvid Nakke, sort Strube og Kinder, graa Vinger, Underbryst og Overgump røde som Halen, kun Bagsiden af Underkroppen er hvid. Hunnen er mere beskeden i Dragten, men ogsaa den har den røde Hale, som ikke tillader at forveksle den med andre Fugle end dens – for Danmarks Vedkommende saare sjældne – Fætter, Sort Rødstjært, som i de senere Aar er søgt hertil sydfra og helst holder til ved Byerne. Trods Asfalt og elektrisk Lys er Egtved jo kun en Landsby. Man kunde undres over, at Fuglene kan se Forskel paa det, men i deres Øjne er en Købstad med høje Huse vel sagtens et Klippelandskab af den Slags, som de oprindelig har haft hjemme i. Rødstjærtens Sang er ret ejendommelig, med faa korte Strofer; man skulde ikke tro, at de var i nær Familie med Nattergalen.

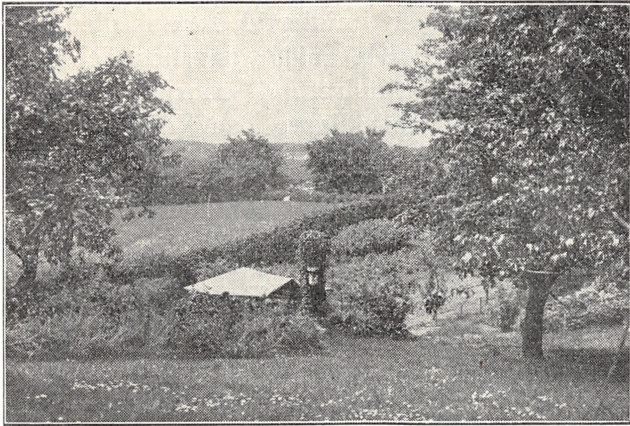
Om denne vort Lands mest fejrede Sangfugl i vore Dage gaar saa langt ind i Landet som til Egtved, er lidt tvivlsomt. Der var en »Gullaschmand«, som købte en forfalden Storgaard her i Sognet og i sin Begejstring fandt alle mulige Her-

ligheder der; han havde erhvervet den herligste Jagt, det bedste Fiskeri og den vidunderligste Fugleverden. Angaaende Jagten, lad gaa - Rævene tog i hvert Fald alle hans Gæs - og der var Moser og Vildnis nok, men om Nattergalen virkelig har sunget i hans Krat i 1925, vil jeg dog sætte Spørgsmaalstegn ved; sandsynligvis har han forvekslet den med Sangdroslen.

Paa den anden Side, er der næppe Tvivl om, at Nattergalen har levet paa Egtvedegnen i Stenalder-tiden, da Klimaet var mildere, og Landet var dækket af Egeskov og Birkekrat. Men i mange Aar har Nattergalen kun været kendt fra Østkysten for Jyllands Vedkommende, og da ikke nordligere end Horsens Fjord. For et Par Aar siden syntes den at være naaet til Aarhus, i 1930 skrev Aviserne om tre Par i Clausholm Park ved Randers, og under et Besøg i Hobro samme Aar traf jeg flere Personer, som bestemt paastod at have hørt den i Skoven lige udenfor Byen. Det maa bemærkes, at Forsommeren 1930 var usædvanlig solrig med flere Grader over normal Varme, hvilket maaske har fristet Nattergalen til at drage længere nordpaa, end den plejer. Det vil være Umagen værd at lægge Mærke til, om denne henrivende Sanger ogsaa i Fremtiden skulde brede sig over vor Landsdel.

Men - det er ikke alle, som er i Stand til alene paa Sangen at skelne den ægte Nattergal fra Bastardnattergalen eller Gulbugen. Denne rugede et Par Aar i Træk i min Have og er her igen i

Aar. Det er at se til en langstrakt Kanariefugl, gul paa Bugen, grønlig paa Ryggen, lidt vanskelig at faa Øje paa mellem Kronernes tætte Bladehang. Som andre Virtuoser fletter den gerne andre Fugles Strofer ind i sine Kompositioner, men synger iøvrigt utrættelig Morgen, Middag og Aften. Iagttager

Have med Mejseskasser.

man den i en god Kikkert, kan man tydelig se dens rødgyldige Svælg, naar den rigtig lukker Næbbet op for Tonernes Fylde. Den ægte Nattergal har ikke dette røde Svælg, er graa og uanselig i sin Fjerdragt, dog med lidt rødt paa Overside af Hale og Gump og synger næsten ikke om Dagen. Da færdes den paa Jorden og i lave Buske, som de andre Jordsangere.

Et lignende Forbehold, som overfor Nattergalen, maa jeg tage med Hensyn til Jernspurven.

Overlæge Helms skriver ret træffende, at det er en af de sidste Smaafugle, en Amatørforsker faar Øje paa, fordi den i Reglen holder sig i Skjul. Jeg har ikke set den, men Skolelærerens Sønner paastaar, den har ruget i deres Have, og jeg vil gerne tro det, da den ingenlunde er nogen sjælden Fugl og kun ved første Øjekast ligner en Spurv. Næbbet er imidlertid ikke kegledannet som Finkernes, men spids som hos de andre Sangere; den er mindre end Graaspurven og har Graaspurvens brune Farve paa Vinger og Isse, men er iøvrigt mest blaagraa, »jernfarvet«. Den ses bedst, naar den tidligt paa Foraaret sidder paa Toppen af en Busk og synger, men den skræmmes let. Kaldes ogsaa Brunelle. Jeg tror iøvrigt, at et lille blaagrønt Æg, jeg engang fandt i min Have, har været af Jernspurven. *Efterskrift:* I Vinteren 1930-31 fik jeg endelig Jernspurven at se ved Foderpladsen i vor egen Gaard.

Lidt mindre end Gulbugen er en anden, næsten lige saa god Sanger, Munken, en graa Fugl, let kendelig paa den mørke Kalot, hos Hannen sort, hos Hunnen brun. Den kaldes ogsaa »Gøgemoderen«, hvilket Navn i hvert Fald her paa Egnen ikke passer. Gøgen foretrækker at færdes paa aabne Steder, og det er mest Engpibere, som kan faa den Ære at opdrætte Gøgeungerne.

De fleste her nævnte Sangere forsvandt fra Apotekets Have, efterhaanden som de gamle Træer blev fældede, og der blev ryddet op i sammen-groede Buskadsler. Solsorten flyttede dog ind paa

en Hylde i Lysthuset, hvor den passede Æg og Unger uden at generes af, at Menneskefamilien indtog sine Maaltider næsten lige under den. Stær, Graaspurv og Bogfinke blev ogsaa i Nærheden. De to første er det næppe nødvendigt at beskrive, men jeg har erfaret, at Folk undertiden forveksler Rødkælkens og Bogfinkens Han; de er jo begge rødbrystede. For det første er Bogfinken imidlertid større; for det andet har den ikke det spinkle Sangernæb som Rødkælken, men et kort, kegledannet Næb som de fleste Medlemmer af Finkefamilien; for det tredje er Bogfinkehannen særdeles velklædt, en hel Spradebasse i Sammenligning med den beskedne Rødkælk i sin graa Vadmelskofte med den rustrøde Halsklud. Herr Bogfinke har blaa Kalot og rustbrun, lidt grønligt changerende Ryg, Vinger og Hale sorte med hvide Tværbaand og gule Kanter, dertil rødt Bryst, helt igennem en Gentleman; hans Frues Dragt, naa ja, den er graa, men alligevel betydelig elegantere end de forpjuskede Spurvemadammers. Spurvene har heller ikke de hvide Vingebaand. Bogfinkens Sang er en kort, melodisk Trille uden Variationer; til Gengæld gentager den sin lille Sats des oftere. Hannen sidder da gerne godt til Vejrs og synes svært glad ved Livet.

Fuglenes Forsvinden skyldtes nu ikke alene, at der blev luftet ud; Naboens Kat var ogsaa medvirkende. Saadan en rigtig fuglegal Hunkat, der fodrer sine Killinger op med Spurve, Stære og Solsorter, er en Svøbe for Omegnen. Vil man

endelig, for at slippe for Mus, holde Kat, skal man helst have en forkælet Stuekat af Hankøn, en lidt lad Herre, som *kan* tage Mus – bevarer, naar det endelig skal være – men ellers faar sin Føde i Køkkenet. Helt sikker kan man aldrig være paa Fyren, men som Regel gider han ikke anstrænge sig med Fuglejagt.

Da Naboens Kat omsider gik til de lykkelige Jagtgrunde, blev der atter Fred i Haven; og da jeg samtidig ved Læsning af Overlæge Helms Bog: Danske Fugle ved Hus og i Have, besluttede at sætte Mejskasser op, søgte Fuglene atter her-til, men det blev tildels andre Arter. Hækken var groet til og gav Redeplads for Tornirisk, en slank Fugl af Finkernes Slægt, paa Størrelse med Gulspurven. Den yngler to-tre Gange aarlig, og Parret ses i Reglen i Følge; Hunnen samler Redemateriale, og Hannen nøjes med at synge; han tror vist, han gør Nytte med at dirigere Arbejdet. Hunnen minder lidt om en Gulspurv, brun paa Ryggen, gullig paa Undersiden, overalt med mørkere Længdestriber. Hannen er blankbrun for oven; Hale og Vingefjer sorte med hvide Rande, rød Pande og blodrøde Pletter paa det lysegraa Bryst. Dette Røde, som kommer stærkere frem i Sommerens Løb, efterhaanden som Fjerdragten slides, gør Tornirirken let kendelig frem for alle andre Smaafugle. Mærkeligt nok søgte jeg den forgæves her paa Egnen i en Aarrække, for saa i 1930 at finde den næsten alle Vegne.

Vi fik vore Redekasser beboede af Skovspurv

og Mejser. Mange forveksler Skovspurv og Graaspurv, men Forskellen er ellers tydelig nok. Skovspurven har brun Nakke, Graaspurven graa. Graaspurvens Han har en stor sort Hagesmæk, mens begge Køn hos Skovspurven har hvid Flip, elegant lille sort Slips og en sort Skønhedsplet paa den hvide Kind. De ligner jævne Folk i Søndagstøj, mens Graaspurvene nu engang er og bliver forpjuskede Gadedrenge. Skovspurven er ikke sky, gaar gerne i Redekasse og finder sig i, at man løfter Laaget af og kigger ned til den rugende Hun og de gabende Unger. Den yngler to Gange aarlig, Æggene er graa med brune Smaapletter og den foretrækker brune Hønsfjer til Udfodring af Reden.

I sin Digtcyclus »Trækfuglene« synger Steen Steensen Blicher om Thomas i Gærdet og mener hermed Gærdesmutteren, Danmarks næstmindste Fugl, en lille vims Rad med opadrettet Stump-hale, brun og uanselig, som en lille Mus smutter den om mellem Gærdets Buske. Paa Egtvedegnen er den ingenlunde sjælden, men det er ikke den, som her fører Navnet »Lille Thomas«.

Navnet bruges om en gulbrystet Mejse med langt sort Slips, hvide Kinder og grøn Ryg, en af vore tidligste Foraarsbebudere. Dens sædvanlige Strofe kan maaske gengives Mis-vit, og menes at have skaffet den Navnet Musvit; til Tider lader den ogsaa høre et Sisida-sisida. Den findes her hele Aaret – to Par ruger gerne hver to Gange i Redekasser i Haven. Ogsaa Englænderne kalder den »Tom«.

Dens Slægtning Blaamejsen, Englændernes »Lille Tom«, er lidt mindre, hører til Dværgene blandt de danske Sangfugle, og regnes af nogle for den smukkeste. Den er gul paa Bugen, graagrøn paa Ryggen, har sort Øjestrøbe, hvide Kinder, himmelblaa Kalot, blaagraa Vinger med hvide Tværstriber og blaagraa Hale. Ogsaa den er Standfugl og yngler to Gange aarlig. Dens lidt snerrende Stemme er meget spæd, men har man først faaet Øre for den, vil man høre Fuglen tiere end man ser den; for den holder sig gerne skjult i Træernes Kroner.

Graamejsen eller Sumpmejsen er mere tillidsfuld og lader sig lettere iagttage; den er graabrun paa Ryggen, lysere paa Bugen, har sort Isse og Nakke, samt lyse Kinder. Dens Stemme er ikke let at skelne fra Musvittens. Fra Munken, hvis Han ogsaa er graa med sort Kalot, kendes Graamejsen dels ved kortere Hale og kegleformet Næb, dels ved at være mindre og mere buttet, og endelig er Mejsens Kvidder næppe værdigt at sammenligne med Munkens fuldttonende Sang, som ikke staar synderligt tilbage for Nattergalens.

Disse tre Slags Mejsler tilligemed tvende i Danmark forekommende Arter, Sortmejsen og Topmejsen, hører oprindeligt hjemme i Skovene, og de to sidstnævnte lever endnu kun der. Topmejsens Rede har jeg fundet i et hult Træ ved Aabredde. Topmejsen er paa Størrelse med en Blaamejse, har sort Nakketop med hvid Kant, sort Strube, brun Ryg og lysegraa Bug; ligesom

Sortmejsen findes den i Granplantager her paa Egnen. Sortmejsens Farvetegning minder om Musvittens, men den er hvid og sort, hvor Musvitten er gul og grøn, desuden er Fuglen mindre.

Mejser bygger oprindeligt i Skovens hule Træer. Halvt klatrende, halvt flyvende vimser de om mellem Grenene for at samle Larver og Smaa-insekter. De forekommer ofte i Flok med andre Fugle som Bogfinker, Skovspurve og Fuglekonger. Den moderne Skovkultur berøver imidlertid baade Mejser, Stære og andre Hulbyggere deres naturlige Redepladser, de hule Træer, og det er vist ligefrem Bolignød, som har drevet dem til Menneskeboligerne, hvor man kan træffe Mejser byggede i gamle Poste, Drænrør, Brevkasser og lignende underlige Steder.

Stærekasser holder Mejserne ikke af; Indgangshullet er for stort, og de kan ikke være i Fred for Graaspurven, men der gaar nu forskellige »Mejsekasser« i Handelen; de bedste er dannede af en Stump cylindrisk Birketræ med Barken siddende paa. Det indre er udboret paa Drejemaskine. Flyvehullet sidder højt oppe og der er ingen Siddepind, da de ikke som Stæren bruger at sidde udenfor og synge. For oven er et Laag, som man kan tage af og kigge ned til Beboerne; det finder de sig mærkeligt nok i, selv om den rugende Fugl gerne farer op og hvæser som en lille Slange ad den nysgerrige.

Vi har nu i flere Aar haft Musvitter i Redekasser; Blaamejsen indfandt sig det første Aar,

men blev jaget bort af Skovspurv; et senere Aar lykkedes det Katten at løfte Laaget af Kassen, som saa blev spigret til. I 1930 rugede Blaamejsen da to Kuld ud. Et Aar udrugede Graamejsen en halv Snes Unger i en Kasse, som hang nogle faa Skridt fra en Havebænk, hvor man kunde sidde og se de gamle flyve frem og tilbage med Føde til Ungerne.

Mejsernes Reder er fyldte i Bunden med Mos og dernæst forede med Haar; Æggene er hvide med smaa røde Prikker; Blaamejsens er de mindste Fugleæg, der kan findes i Danmark, ikke stort større end Ærter. Naar jeg i Reglen gaar let hen over Beskrivelse af Fuglereder og Æg, er det dels fordi de er omhyggeligt beskrevne i flere Specialværker, dels fordi jeg egentlig ikke ynder den Sport at finde Fuglereder. Fugle skal have Lov at ruge i Fred, og ikke alle er saa vilige til at taale Eftersyn af Rederne, som Mejserne. Disses Reder bør man iøvrigt se efter ret flittigt i Maj Maaned og smide Humlebieerne ud. I Aar var der gaaet Humler i to af mine Kasser; den ene blev desværre ødelagt, men den anden tog Blaamejsen atter i Besiddelse og ruger nu i Fred.

Skulde nogen af mine Læsere faa Lyst til at anskaffe Fuglekasser til Smaafugle, er der dog et, de ikke maa glemme. Sørg for Vand. I moderne Landsbyer, med Asfalt, Kloak og Vandværk, kniber det ofte for Havernes Fugle med Vand; der er jo hverken Gadekær, dryppende Poste eller Vandpytter paa Vejen. I vor Have

har vi baade et muret Bassin til Vandplanter, og et lille firkantet Drikkekar anbragt i Græsplænen, og dog kan det knibe.

Da jeg en Dag i Tørkeperioden gik og syslede i Haven, kom »lille Thomas« flagrende, satte sig paa Bassinets Stenkant, men kunde ikke naa ned

Have med Mejskasser.

til Vandfladen, fløj hen paa Havevandkanden med samme Resultat og anbragte sig derefter paa Hønsegaardens Traadvæv og saa paa mig. Da jeg ikke kunde Mejsesproget og ikke kunde fortælle den, at der var Vand i Drikkekarret ovre i Plænen, maatte jeg jo ind og hente en flad Lerskaal med Vand og servere lille Thomas en Forfriskning midt i Havegangen. Naar man paa den Maade hæger om Fuglene, bliver de forbavsende tamme. Jeg har haft Grønirisen sid-

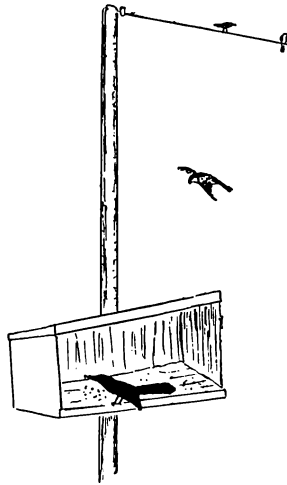
dende i Plænen lige tæt ved Hængekøjen; en anden Dag bar en Kirsebærgren baade Solsort, Graamejse og Løvsanger.

Paa en Fisketur til Varde Aa traf jeg en hvidhaaret Sportsfisker, der oplyste, at han var 83 og endnu kunde tage en Ørred. »Ganske vist foretrækker jeg nu Stalling, den er der ikke saa meget Spræl med, og jeg kan ikke rigtig lide at klatre over Pigtraad, men ellers er jeg godt med endnu,« fortalte han. Forfatteren af dette Skrift er endnu ikke 60 og tør følgelig endnu haabe paa en Snes Aars Friluftsliv; men skulde jeg blive saa aflægs, at jeg ikke kan bære et Par Gummistøvler, træde en Cykle og svinge en Fluestang, saa haaber jeg, at jeg til den Tid endnu maa have en Stump Have, hvor jeg kan formaa Smaafuglene til at bygge og færdes med Tillid, saa at jeg kan iagttage dem i Nærheden.

— — —

Anbringelsen af Foderplads forvolder undertiden noget Hovedbrud, hvis baade Fuglene og vi selv skal have Fornøjelse deraf. Dels skal der gerne være Læ for Vinterens barske Vinde, dels skal det ikke se saa kunstigt ud, at Fuglene skræmmes, og endelig skal Pladsen være beliggende, saa at Fuglene kan finde den. Foderpladser paa Jorden under et vintergrønt Træ eller paa Lysthusets Bord har jeg prøvet; de erobres tilsidst af Krager, Skader eller Høns, og det er jo ikke Meningen. Et Foderbræt umiddelbart udenfor Vinduet i den Stue, hvor man mest op-

holder sig, giver den bedste Lejlighed til Iagttagelse paa nært Hold, men der skal da helst være et tyndt Gardin for Vinduet, ellers flyver Fuglene bort, naar man nærmer sig. Graaspurven er den mest tillidsfulde, dernæst Rødkælken, senere kommer Bogfinke, Skovspurv og Grønirisk; en af mine Bekendte havde i Vinter to Kirsebærfugle som daglige Gæster paa et saadant Bræt. Jeg plejer at fodre med Solsikke-, Hirse-, Hampe- og Kanarifrø; Mejsjerne skal have Fedt i en eller anden Form; deres Fedthunger kan undertiden drive dem til at opsøge de mærkeligste Ting. Musvitter beskyldes for at pille Kit af Vinduesruderne, og jeg har set dem sønderhakke et oliemalet Korkflod, som sammen med andre Fiske-

grejer var efterladt ude i Haven. Solsikkens Frø er de meget ivrige efter, og de smaa Fugle ser meget morsomme ud paa de store Blomsterkurve.

Naar man kan, er det klogest at have Foderbrættet et Par Meter fra Vinduet. Det paa vedføjede Tegning viste Foderhus, konstrueret af Hr. *Johs. Larsen*, Dalby pr. Kolding, vilde være et Forsøg værd. Det indstiller sig automatisk efter

Vinden, saa Foderet altid ligger i Læ; det faas baade transportabelt og til Anbringelse paa Antennemasten.

Siden Agerlandet erobrede en Del af Bøgeskoven, undergik det danske Landskab i Aarhundreder ingen større Forandring, førend Telegraf- og Telefonledningerne trak deres funktionalistiske Streger i det. Om Landskabet herved vandt i Skønhed, kan man se forskelligt paa; vi har i hvert Fald vænnet os til dem og Fuglene ligesaa. Gøgen kukker og Bomlærken kvidrer fra Toppen af Pælen, og mange Smaafugle holder Rastplads paa Traadene. Før Trækket er de Samlingsplads for Tusinder af Svaler. I Høsten, naar Fugleungerne oplæres i Flyvekunsten, kan man langs Landevejen faa Kig paa mange Ungfugle, som vilde undgaa Øjet, hvis de, som fordem, kun holdt til i Trækronerne. Jeg har saaledes, foruden Svale og Spurv, set Unger af Grønirisk, Grønsisken, Stillids og Tornskade søge Hvile paa Telegraftraadene. Saa egentlig skæmmende i Landskabet kan man ikke kalde dette Net af Traade. I de senere Aar er der imidlertid kommet noget nyt; det er de haabløst grimme, vinde og skæve Granstager, der som Radiomaster staar ved hverandet Hus Landet over. Hvis Fuglene accepterer det aftegnede Foderhus, som vil pynte paa den uskønne Antennemast, kunde vi maaske faa føjet et ganske fornøjeligt lille Træk ind i Landskabet.

VIII. Langs Landevejen.

Hegnene. Fugleudstopperen.

Den listige Krage.

Der er Fugle, som hyppigst ses ved Landevejen, især naar den er afgrænset af Læhegn, de skylder altsaa Kulturen deres nuværende Opholdssted. I gamle Dage, den Gang »Pigen fra Egtved« ikke var en Musæumsgenstand, men et rigtigt levende Menneskebarn med alle Sanser i Behold, da har de samme Arter Smaafugle kvidret for Stenalderfolket; men da der hverken fandtes Landeveje eller Marker med tilhørende Hegn, maa Fuglene den Gang have levet andre Steder. Det har været Buskadser og Smaakrat, som passede disse Smaafugle, men netop saadant Smaakrat var nemmest at rydde med Ild for at skaffe Plads til Agerland; og den efterhaanden fremskridende Opdyrkning har da sikkert en Overgang gjort Tilværelsen sur for Fuglene; indtil de i de tætte Landevejshegn fandt samme Livsbetaelgelser som i Krattet.

Markhegnene, der vestpaa bestaar af Fyr, østpaa mest af Pil, er gerne for aabne, men Vejhegnene, som de findes i det østlige Sønderjylland og Vejle Amt, paa Als og Fyn er helt ideelle i Fugleøjne.

Ganske vist fældes disse Hegn nu mange Steder – Biltrafikken fordrer frit Udsyn til Siderne – men der er endnu nogle tilbage, bl. a. paa Egtved-Koldingegnen. Disse Hegn bestaar dels af storbladet Hassel, der skjuler Rederne for uvedkommende, dels af Hvidtjørn, vilde Roser, Brombær, Slaaen og lignende tornede Buske, der yder Fuglene et godt Værn. Nedenunder gror Bregner og desuden Tidsler, Burrer, Bynke og lignende »Ukrudt«, som ikke frister Kreaturerne, men hvis Frø er lige saa god Føde for Fuglene som de mange Bær.

Lad os tage Kikkerten med og gaa en Tur ud ad Landevejen, ikke suse afsted pr. Bil eller Cykle, men vandre ganske adstadigt tilfods, som det sømmer sig Folk i vor Alder. Fuglene er vant til Landevejens Trafik og slet ikke sky; naar Hegnenes Fugle foretrækker Vejgærdet for Havernes Smaakrat ligger det i, at en velplejet Have som Regel ikke byder paa Burrer og Tidsler. Dermed være ikke sagt, at det fjedrede Folk fra Landevejen ikke nu og da gør Visit i Haverne.

Graaspurven er jo saaledes alle Vegne, men dens Fætter Gulspurven ses tiest ved Landevejen eller i Udkanten af en Granplantage, selv om ogsaa den kan hitte paa at bygge i en Have, helst naar der er unge Naaletræer i Hegnet. Denne smukke Spurv er vel kendt af de fleste Jyder, saa der er ikke Grund til nærmere Beskrivelse; den er gul med rødbrune Pletter paa Brystet, brungul paa Ryggen, Overgumpen rød. Særlig smukke Hanner med uplettet gult Hoved og Bryst

ses undertiden, bl. a. ved Egtved. Gulspurven hører til Finkerne, der alle har veludviklet, kegle-dannet Næb og hovedsagelig lever af Bær og Frø, men mader Ungerne med Insekter. Denne Levevis sætter dem i Stand til at overvintre her i Landet. Der er et Par andre grønne Finker, som har nogen Lighed med Gulspurven. Der er Grøn-siskenen, men den er mørkere, næsten sort paa Hoved og Vinger, de sidste med gule Tværstriber. Den ruger sjældent her i Landet, ses oftest paa Træk og holder da mest til i Elletræer, hvis »Kogler« den piller itu for at spise Kernerne. Jeg har dog set en Familie med Unger her og truffet en enkelt Rede.

Saa er der Irisken; er Grønsiskenen lidt mindre end Gulspurven, saa er Grønirirken større, især gør det store Næb den aneligere at se til. Den er mere grøn end gul, kun Vingespejlet og de yderste Styrefjer er rent gule; som Gulspurven ruger den gerne i større Havers Naaetræer, særligt i Thuja, Cypres og Enebær. Dens Sang minder om Kanariefuglen, som er en nær Slægtning og hører hjemme i Guldregnskattene paa de kanariske Øers Bjerge, hvor den iøvrigt er mere graagrøn end gul. Den æggeblommefarvede Burfugl er en tam Race.

Unge Hanner af den mindre Korsnæb kan ogsaa være gulgrønne, men vi kan jo tydeligt se Næbbet i Kikkerten. De grønne Sangere, som Gulbug og Løvsanger, er for det første mindre og slankere, dernæst har de ikke Finkernes

Keglenæb, og endelig foretrækker de Trætoppene fremfor Gærderne ved Landevejen. Saavidt de gule og grønne Fugle.

Nogle Smaafugle har en vis Forkærlighed for at vise sig paa selve Landevejens Kørebane; det er Vipstjærterne, som før har været omtalt og let kendes paa deres lange vippende Hale og bølgende Flugt; dernæst Toplærkerne.

Da jeg tog Ophold i Jylland i Begyndelsen af dette Aarhundrede, blev jeg præsenteret for Toplærkerne som ny Fremtoning paa Egnen (Brædstrup 1902); de skal være indvandrede fra Sønderjylland, som rigtige vandrende Svende har de fulgt Landevejene; i 1910 var de naaet til Løkken ved Jammerbugten, og nu skal de ogsaa være kommet over paa Øerne. Toplærken er paa Størrelse med en Marklærke og graa som denne, men har større, spids Top, som bæres oprejst. Han og Hun færdes i faa Meters Afstand fra hinanden og er forbavsende dristige; her i Byen ses de ofte udenfor Kroen og Bilreparatøren og tripper om mellem Hjulene paa Køretøjerne med største Sindsro.

Marklærken er ældgammel her i Landet, og den kender vel de fleste; den er besunget mange Gange og hører med til det danske Landskab. Oehlenschläger og Blicher har faaet den lidt forkert i Halsen. I den førstes Sct. Hansaften-Spil staar der: Lærken slog fra Voldens Træer, men det har i hvert Fald Marklærken aldrig præsteret, den er Jordfugl. Ganske vist kan den i Danmark ret sjældne Hedelærke undertiden søge op i en

Trætop og sidde og kvidre der, men den ses sjældent i Danmark ved Midsommertid. Naar Blicher skriver om Hedelærken, mener han Marklærken, saadan har nu én Gang Linné og de andre lærde Herrer faaet Lærkerne endelig døbt, og det maa vi bøje os for. Der findes nogle endnu sjældnere Lærkearter, som det lige saa lidt er lykkedes mig at faa i Kikkerten som Hedelærken, endelig regnes Piplærkerne af nogle til Lærkerne. Den almindeligste af dem, Engpiberen, findes bl. a. ved Skærsø, men ingen af dem er egentlig Landevejsfugle. Skovpiberen ligner Engpiberen, men holder til ved aabne Smaapletter i Skoven, hvor jeg et Par Gange har truffet dem. Derimod træffer vi langs Vejen hyppigt en anden Fugl, som kaldes Lærke, men slet ikke er det, da den hører til Finkerne; det er Bomlærken. Da Navnet er oversat fra Tysk »Baumlerche«, og den slet ikke er nogen Lærke, har man foreslaaet Navnet Kornværling, men det har ikke vundet Borgerret i Sproget. Den ligner en Lærke baade i Størrelse og Fjerdragt, men den har hverken Lærkens skønne Sang eller ejendommelige himmelstræbende Spirflugt. Bomlærken holder sig til Bomme og Telefonpæle, hvor den slaar sin korte Trille, der minder om Gulspurvens. De er ogsaa nær beslægtede; sammen med Rørspurven med det helt sorte Hoved og den arktiske Snespurv danner de en lille Afdeling – Værlingerne – indenfor Finkefamilien.

Værlingernes Næb er lidt indadbøjet i Randen,

men det er en videnskabelig Finesse, som vi ikke kan se paa Afstand – og til syvende og sidst er Dyrenes Adskillelse i Arter og Slægter jo noget, vi Mennesker har lavet for at hitte rede i Skabningens Mangfoldighed, og det lykkes os ikke altid. Prøv at læse et videnskabeligt Værk om Bækørred, Søørred, Havørred, Laksørred og Laks, og vi vil opdage, at Grænsen er flydende. Selv erfarne Jægere har svært ved at skelne et lille Eksemplar af den store Regnspove fra et stort Eksemplar af »Lille Regnspove«. Her lige ved Landevejen er Roserne og Brombærrene levende Beviser paa, hvor svært det er at skelne Arter og Afarter. Der skal være 32 Arter Brombær i Danmark; et Par af mine Kolleger har ofret Aar af deres Liv paa at klare Forskellen, og Roserne gaar det ikke bedre med.

Ligesaa er man endnu ikke helt klar over, om Sortkragen er en særlig Sort Krage eller blot en sort Krage.

Lad os fortsætte ud ad Landevejen; histhenne paa en Burrestængel sidder en smuk lille Fyr og siger saadan noget som »Hyp, tj, tj«; deraf har den faaet Navnet Plovkøreren; rimeligvis har den sin Rede tæt herved under en Busk eller skjult i det høje Græs. Den kaldes ogsaa Bynkefugl, fordi den bl. a. lever af Graabynkens Frø, endvidere »Brunstrubet Digesmutte«; kært Barn har mange Navne. Hannen er sortegraa foroven, hvid paa Undersiden, har bred, sort Øjenstribе og er rustgul paa Halsen, desuden har

den lyse Vingestriber. Hunnen har brun Øjenstribе og er i det hele lidt mindre spraglet. Ejendommeligt for denne lille Harlequin er foruden dens Hyp-tj-tj dens Forkærlighed for at tage Stude paa Toppen af Burrer, Tidsler og Roer, som er gaaet i Stok. Den ruger her i Landet, men For- og Efteraar ses desuden mange Bynkefugle paa Træk.

Det samme gælder Stillidsen; den er just ikke nogen almindelig dansk Rugefugl, men en fast Gæst i Danmark hver Vinter, hvor den gerne søger samme Næringsplanter som Bynkefuglen og derfor hyppigt ses i Smaaaflokke ved Landevejen sammen med den og andre Finker. Træffer man derimod i Juli-August en lille Flok Stillidser, kan man gaa ud fra, at det er et Par gamle med deres her i Landet udrugede Unger. Et saadant Kuld har jeg saaledes i 1930 iagttaget ved Nybjerg Vandmølle, og i 1931 fandt jeg Reden der. Reden har jeg desuden set i Himmerland 1916, hvor den rugede i de yderste Grene af et stort Kastanietræ lige uden for et Kvistvindue, saa at man kunde se ned i den smukke, lille Redeskaal og følge Familiens Liv. Stillidsens Foransigt er rødt, Resten af Hovedet hvidt med sort Bue over Baghovedet; Vingerne er sorte med hvide Pletter og gult Vingespejl. Ungernes Hovede er næsten ensfarvet graabrunt, men de har de samme smukke Vingefarver.

Næstefter Isfugl og Blaamejse er Stillidsen vel nok den smukkeste danske Fugl, og da dens kvidrende Sang ikke står tilbage for de alminde-

lige Kanariefugles – fraset de særligt oplærte Harzersangere – holdes den ofte i Bur. I Fangenskab parrer den sig ikke sjældent med Kanariefuglen; de fremkomne Unger kan være meget smukke. Fra min Barndom erindrer jeg, at Opdrættelse af saadanne Bastarder blev drevet af et Par af mine Fætre, de smuktfarvede Unger betales af Fuglehandlere med hele 2 Kroner Stykket; det var mange Penge for Drengene i 12-14 Aars Alderen. Nu foretrækker jeg Fugle i fri Natur for Fanger i Bur.

Apropos: Burfugle. Kromanden i Hvilested, hvor jeg hver Sommer søger ned for at fiske i Aaen ved Ejstrup, havde et Par Undulater, Selskabspapegøjer, der plejede at flyve frit om i Skænkestuen. En Dag tog Katten den ene, mens den anden flygtede ud ad en aabenstaaende Dør. Et Par Dage senere kom nogle Skolebørn fra Vork til mig med en langhalet grøn Fugl, som deres Kat havde dræbt. De vilde gerne vide, hvad det var for en mærkelig Fugl, om den virkelig levede i Danmark? Fra Hvilested til Vork er der 16 Kilometer i Luftlinie, og den tropiske Fugl maa altsaa have været i Stand til at skaffe sig Føden i de forløbne Dage. Paa en Maade hører saaledes Selskabspapegøjen med til Egtveds Fugleverden.

Paa den Maade kan imidlertid mange mærkelige Dyr for en Tid blive danske; f. Eks. Hvalrossen paa Skagen og Leoparden i Hellerup. »Ulven« fra Thy var desværre en forvildet

Schäferhund. Blandt mine Ungdoms Venner var en Kollega, som i sin Fritid stoppede Fugle ud og gjorde det saa godt, at han fik en meget stor Kundekreds, navnlig blandt Godsbesiddere. I Parentes bemærket havde adskillige »Natur-elskere« i Slutningen af forrige Aarhundrede den beklagelige Passion at samle paa udstoppede Fugle, hvilket førte til, at de sjældnere Arter var stærkt efterstræbte – til Samlingerne. Jeg var saamænd selv meget stolt, da det lykkedes mig at skaffe min Ven en Nøddekrige, der fra Øst-europa var kommet paa Vinterbesøg til Lolland. Paa den anden Side skylder jeg og mange andre netop denne min afdøde Ven vort første Kendskab til den danske Fugleverden. Han hed Pirtzel, og det er vist ham, Svend Fleuron har karikeret som Fugleverdenens arge Fjende i »Det tuder om Natten«. Han arbejdede bedst om Natten, naar hans Frue havde sat Øl og Smørrebrød frem og var gaaet til Ro, og der saa var en enkelt af Husets fugleinteresserede Venner, som vilde blive siddende ud paa de smaa Timer og holde Kunstneren med Selskab. Dagen efter havde man i Reglen en nederdrægtig Tandpine i Fingerspidserne af den Arseniksæbe, hvormed Fugleskindene blev præparerede.

Blandt de mærkelige Dyr, som jeg har hjulpet ham med at udstoppe, var et sydamerikansk Bæltedyr, skudt i Oktober paa Lolland. Først efter megen Efterspørgsel lykkedes det at opklare, at der i Forsommeren havde været et omrejsende

Menageri paa den Egn, men Bæltedyret, som var i god Foderstand, maa altsaa have forstaaet at skaffe sig Føden i Danmark Sommeren over. I dets Hjemland lever det mest af Myrer, og dem har vi jo.

Hvad vi iøvrigt kan faa at se langs Landevejen, afhænger til Dels af Aarstiden. En Vaardag saa jeg en Krage, der sad saa løjerlig paa en Telefonpæl og skjulte sig, mens den nu og da kneb sig til at kigge ud over Pløjemarken. Kammeraten – den anden Krage – fløj lavt henover Marken og lokkede Viberne til at fare op fra deres Reder og forfølge den; naar de var kommet et Stykke bort, fløj Krage Nr. 1 hen og plyndrede en Viberede.

Om Eftersommeren fælder de gamle Fugle, og Ungerne er ikke udfarvede, paa den Tid er det ikke nemt at bestemme, hvilken Fugleart man har for sig. I September dominerer Svalerne, som sidder i lange Rader paa Telefontraadene og diskuterer Rejseplaner. Vi har tre Arter Svaler i Landet, Landsvale, Bysvale og Digesvale; de to første er blaasorte paa Ryggen, Digesvalen brun, alle tre Arter er lyse paa Bugen, Landsvalen har desuden brun Hagesmæk. I Kikkert havde jeg nøje undersøgt Hundreder af Svaler i og ved Egtved; ingen af dem var Bysvaler; først i 1931 fik jeg Øje paa to Bysvaler, let kendelige paa den hvide Overgump. Egtved har i Fuglenes Øjne for lidt købstadmæssigt ved sig. Digesvalens Reder er almindelige i Sandbrinker her omkring; Landsvalen kliner sine skaalformede Reder bl. a.

ved Ligkapellet og i et herværende Maskinværksted. Blot de har fri Passage, kerer Svalerne sig en Fjer om Menneskers Larmen og Færden.

En fjerde svaleagtig Fugl, Mursejleren eller Taarnsvalen, bygger paa Murene af Kolding Slotsruiner og kommer paa sine Strejftog ogsaa over Egtved. Mens den brune og hvide Digesvale er mindre end By- og Landsvalen, er Taarnsvalen betydeligt større og næsten ganske sort. I Modsætning til de melodisk kvidrende Svaler er Mursejlerens Stemme et skingrende Skrig; den regnes da ogsaa til samme Familie som Natravnen, har ligesom denne et lille Næb, men et Gab af den anden Verden, samt endnu svagere Fødder end sin natlige Fætter. De smaa spinkle Kløer kan faktisk kun bruges til at hage sig fast i Klipperidser med, og Fuglen er hjælpeløs, hvis den »nødlander« paa flad Mark. Den bygger Rede i Murrevner.

Ved Midsommertid kan der kort Tid efter Solnedgang komme »noget« lydløst farende ud fra Tusmørket og kaste sig midt paa Landevejen, hvor det ligner en graa Las. Kommer man nærmere, flagrer det op med underlige, spøgelseagtligt forvirrende Bevægelser; det ser ud som et Væsen med fire seglformede Vinger. Det er Natravnen,

Mursejlere og Digesvale.

der jager efter Oldenborrer, Skarnbasser og Nat-sommerfugle. Den er ikke i Familie med Rav-nene; Tyskerne siger Nachtschwalbe, det er bedre, men den er egentlig heller ingen Svale. Den er en graabrun Fugl paa Størrelse med en Solsort, med lange Vinger ligesom Mursejleren, blød, ugle-agtig Fjerdragt og lang, kløftet Hale. Dens Kløer er saa svage, at den i Hvilestilling ligefrem ligger paa Maven hen ad Jorden eller en Gren, hvor den ikke er nem at opdage i Halvmørket. Den har et ganske lille Næb, men alligevel et vældigt Gab, da Mundvigene rækker helt bag Øjnene og er forsynede med Fjerbørster i Kanten, saa det virker som et Sommerfuglenet. Den er Trækfugl, men ruger vist mange Steder i Landet; jeg har truffet den i Nordsjælland, ved Ry og her i Egtved. Den kaldes undertiden »Aftenbakken«, et Navn, som vilde være udmærket, hvis det ikke sine Steder brugtes om Flagermusene. Disse Flyvedyr er ikke sjældne i Egtved; sovende Vintersøvn paa mit Loft har jeg truffet »Mopsflagermusen« men jeg tror ogsaa den langørede forekommer her.

Men nu brygger Mosekonen – med Læsernes gunstige Tilladelse vil jeg tænde min Aftencigar og sætte Punktum for dette Kapitel.

IX. Trækfugle.

Drosseltræk. Vinterfugle.

Spætten og Troldharen.

Vaar og Høst passerer Egtved af mange Trækfugle; nogle af dem, som Vildgæs, Sangsvaner og Regnsøver høres tiere end de ses, da de gerne flyver om Natten. Til Tider slaar nogle sig ned her paa Egnen og søger lidt Hvil og Rejsekost; saaledes Snepper og Drosler.

I Foraaret 1925 blev der telefoneret til mig fra en Gaard tæt herved, »om ikke Apotekeren kunde komme og se, hvad det var for Fugle, der holdt til i Lunden. De var der i Hundredvis, og de sang, saa man ikke kunde sove for dem«. Det viste sig at være Sjaggere og Vindrosler, Fuglene var overordentlig sky, men jeg havde jo Kikkerten med.

Vindroslen er kun lidt mindre end Sangdroslen, som den ligner meget; den har imidlertid gul Øjestrøbe og rustrøde Sider. Sjaggeren er større og mere broget, Hoved og Nakke er askegraa, Ryg og Vingedækfjer rødbrune, Bugen hvidgraa, Brystet gulligt med mørkere Pletter; Næbbet er gult med mørk Spids. Dens Stemme er et skratende Sjæk-sjæk, naar den skræmmes, hvilket

har givet Fuglen Navn; nogle Steder bruges det samme Navn til Solsorten.

Antallet af Drosler i den lille Lund var henved Tusinde; naar man ser slige Flokke, kan man forstaa, at det fordem kunde betale sig at sætte Hestehaarssnarer (Doner) for Trækdroslerne, der saa figurerede i Vildtbutikken som »Kramsfugle«. Nu er den Fangst forbi som det Dyrplageri, den var, da Fuglene hang og sprællede sig til døde. Flere af de trækkende Drosler bliver her i Landet Vinteren over og ernærer sig af Rønnens og Tjørnens Bær, hvorfor Fugleelskere bør have saadanne i sit Læbælte. To af disse Drosselarter, Misteldroslen og Ringdroslen, har jeg endnu ikke opdaget her paa Egnen. Misteldroslen er større end de andre, olivengraa paa Ryggen, har gult Næb og talrige aflange, brune Pletter paa en gul Underside. Ringdroslen ligner meget Solsorten, men har hvid Halsring. Nogle endnu sjældnere Drosler, som Stendroslen og Enebærdroslen eller ægte Kramsfugl kommer undertiden til Danmark østfra, men næppe til Jylland.

Gaar man en Vinterdag ud ad den af Graner skærmede Vej, som fra gammel Tid kaldes med det nu misvisende Navn »Bøgvadvej«, hører man gerne nogle spæde Pip fra Trækronerne. De hidrører fra Fuglekonger, Danmarks mindste Fugl og dertil en af de mest rastløse, saa den er ikke nem at faa i Kikkerten. Den er grøngul paa Oversiden, lys paa Bugen, har mørke Vinger med to hvide Baand og ligesom Guldkrone paa Hovedet,

Hannen har desuden en rød Fløjsstribе paa langs ad Issen. Ungerne er mere ensfarvet grøngraa; men Fuglekongen kan ikke forveksles med nogen anden dansk Fugl; den er kun halvt saa stor som en Gærdesmutte. De første Par Aar, jeg opholdt mig her paa Egnen, var denne Tommeliden nærmest Vinterfugl, nu er den saa almindelig, ogsaa om Sommeren, at der er talrige Fuglekonger i næsten hver eneste Stump Granplantning; dog hører man dem mere, end man ser dem. Jeg har truffet Fuglekonger ynglende helt op til Jamberbugten, og de ældre Haandbøgers Meddelelse, at den »undertiden« ruger her i Landet, kan vist rettes til, at den er en af de almindeligste Ynglefugle i Jyllands Granskove.

Vil man ret have Fornøjelse af Fuglene om Vinteren, skal man ophænge Kødben i Træerne, hælde lidt smeltet Tælle paa Grenene af det gamle Juletræ og stille det op i Gaard eller Have og desuden indrette en Foderplads, f. Eks. et Bræt lige uden for Vinduet og hver Dag forsyne det med Korn og Frø, saasom Hirse, Raps, Kanarifrø, Hampefrø, men ikke Franskbrødssmuler, som Fuglene faar Mavepine af. Paa den Vis har vi hver Vinter Besøg af vore overvintrende Venner fra Sommertiden, saasom Bogfinke, Rødkælk, Solsort og Mejsler ikke at tale om Spurvener. Desuden har vi nu og da haft mere sjældne Vintergæster.

En Dag med rigtig bidende Frost, da man kun kunde se Foderpladsen gennem et Kighul frem-

bragt med en varm Femøre paa Rudens Isdække, fik vi saaledes Besøg af en Kammerat, lidt større end en Spurv og med et vældigt, kegledannet Næb, der næsten syntes for stort til ham. Det var Kærnebideren eller Kirsebærfuglen, saa kaldet, fordi den kan knække Kirsebærstene med sit kraftige Mundtøj. Dens Farvetegning kan være lidt forskellig; næppe to Individuer er ens, og det samme gælder de farvelagte Illustrationer; i Almindelighed er den nærmest rødilla, mørkere paa Nakke og Ryg end paa Kinder og Underside, har blaasorte Vinger med hvidt Spejl og sort Plet under Hagen. Næbbets Størrelse udelukker enhver Fejltagelse. Den skal være truffet rugende i Danmark, men de fleste er Vintergæster. Jeg har kun set den hver Dag i en Vinteruge 1922.

I Februar 1929, lige i Begyndelsen af en forrygende Snestorm, fyldtes Foderbrættet af en Sværm meget sultne Smaafugle, lidt mindre end Spurve og lidt mere brogede. Karakteristisk for dem var især, at hver enkelt Rygfjer var baade sort, brun og graa. Det var Kvækerfinker, en skandinavisk Fugl, som gerne kommer hened om Vinteren, ofte holder til i Selskab med Bogfinker og let opdages i den blandede Flok paa sin hvide Bagryg. Dens sædvanlige Skrig er et hæst »Kvæk«, deraf Navnet. I Sommerdragt er den en af de mest broget og uregelmæssig farvede af alle Finker, men yngler sjældent i Danmark. I Træktiden optræder den enkelte Aar i eventyrligt store Flokke.

Jeg kendte en Gang en gammel Dame, som boede i en Provinsby, ligeoverfor et Kirketaarn, hvor Alliker og Taarnfalke holdt til. Udenfor sit Dagligstuevindue havde hun faaet anbragt et solidt Bræt, som hun forsynede med raa Kødstumper. Naturligvis var denne Fodring ingen Nytte til; Alliker og Taarnfalke kan godt finde Føden selv, og især Falkene slaar ned, vips som et Lyn, og er borte med det samme. Som Sport er det imidlertid nok saa tiltalende som at dræbe Fuglene for at faa dem stoppede ud og samle Møl. Ejendommeligt var det for Besøgende hos Damen pludselig at høre et haardt Slag udenfor Vinduet, se en svindende Skygge og høre Værtindens: »Der var en af mine smaa, søde Falke«.

I 1928-29, da Vinteren var usædvanlig streng, gik det stærkt udover Bøndernes Kornstakke, og en Gaardejer i Bølling bad sin jagtivrige Forvalter om at »knalde nogle af de for Spurve.« Blandt de faldne var – til Jægerens oprigtige Sorg – en Silkehale (Sidensvans). Denne smukke, størestore Spurv, som ofte besøger os om Vinteren, er rødgraa med lang Nakketop. Under Struben har den en sort Plet, Vingerne er sorte med gule og hvide Tværbaand og en ejendommelig, lakrød Plet; den korte Hale paa Oversiden sortegraa, paa Undersiden rødbrun, yderst ude har den et gult, silkeagtigt Baand. Silkehalerne lever af Hyben, Rønnebær og lignende, træffes gerne i Smaaflokke paa en halv Snes Stykker, og er slet

ikke sky, da de ikke er vant til Forfølgelse i deres Hjemegn, de skandinaviske Naaetræsskove. Her er de kun Vintergæster.

Til Vintergæster kan ogsaa regnes en Flok Halemejsjer, som forrige Vinter aflagde os en meget flygtig Visit; de har altid saa travlt, naar de er ude paa Vinterstrejftog. Halemejsens Krop er mindre end Blaamejsens, men dens smalle Hale er lige saa lang som Kroppen, som er sort og hvid med et blegrodt Anstrøg; Hovedet er helt hvidt. Fjerdragten er ligesom dunet haaret, og det sorte Næb er ganske latterlig kort. Der er noget ved hele Fuglen, der lader formode, at den er Alfeverdenens Klovn. I Modsætning til andre Mejsjer ruger den ikke i Træhuller, men i kugleformede Reder, hvor den maa lade Halen blive udenfor. Et Par bygger i Aar ved Skovsøen.

Halemejsens Forekomst er ret spredt, men hvor den lever, ses den altid i Smaaflokke, der har vældig travlt. De slaar sig ned paa en Busk, napper et Par Smaainsekter paa Grenenes Bark og saa Farvel – over i Nabohaven. De er ikke sjældne i Egtvedegnens Løvskov.

En særlig Slags Gæst havde Egtved By forrige Vinter; en stor Flagspætte havde kastet sin Kærlighed paa en nu desværre udgaaet stor Ask lige ved Vejen. Fra vort Vindue kunde vi daglig i flere Maaneder iagttage den. Træet er saa tykt, at tre Mand ikke kan spænde om det, og Hovedstammen er en halv Snes Meter høj; denne Træstamme fik en enkelt Spætte i Vinterens Løb

skrællet for Halvdelen af Barken, og der laa store Dynger af Spaaner ved Foden. Den livlige Færdsel paa Vejen skræmmede den ikke; derimod kunde den ikke lide, naar Folk samlede sig i Klynger ved Træets Fod og maabede over, hvad det var for en saare mærkelig Fugl. Saa lettede den med et hæst Skrig og fløj over i Præstegaardshaven, hvor flere gamle Træer bar Mærke af dens Arbejde.

Nu kender vist de fleste af Egtved Bys Beboere en Flagspætte, naar de ser den; iøvrigt er det en Fugl paa Størrelse med en Drossel, hvid- og sortspraglet med rød Undergump; Hannen har desuden rødt Nakkebaand. Som oftest sidder den i lodret Stilling paa Stammen, klamrende sig fast i Barkens Revner med Kløerne og støttende sig paa den korte, stive Hale. Hovedet med det lange kileformede Næb virker som en Spidshammer, hvorved den splintrer Barken; med sin langt fremstrækkelige Tunge, som har Modhager i Spidsen, henter den Insektlarver ud af Træet.

Denne Spætte er den almindeligste af de i Danmark levende Spættearter; men enkelte Steder, f. Eks. ved Tjele ad Viborgkanten til, ses Grønspætten hyppigere; den er grøn med rød Pande og er ikke saa udpræget Træpikker som Flagspætte, men lever især af Myrer. Den findes i Danmark kun vest for Storebælt. Den lille Flagspætte er ikke større end en Spurv, og Mellemflagspætten er rød paa hele Issen. Sortspætten er nu sjælden i Danmark, men rugede her vel

nok i Stenalderen, da Klimaet var mildere; den er kulsort med rød Nakke. Baade Grønspætte og Mellemlagspætte lever her i Sognet. Rødspætten er i denne Forbindelse en daarlig Vit-tighed. Det er kun ved Vintertide, at Flagspætten strejfer omkring og besøger Landsbyhaver; ved Vaarens Frembrud søger den til Skovs, hidkalder en Mage ved at banke i en særlig Takt paa Grenene, bygger Rede i et Træhul, som den maaske selv har lavet, og opfostrer sine Unger. Egtvedspætten har hjemme i Skovene omkring Nybjerg Mølle, hvor den er set i flere Aar. Dernede redede den en Gang Troldharens Liv.

Troldharen er en dreven, gammel Ramler, som vi har været efter flere Gange, men den letter altid paa langt Hold og er klogere end to Støvere. Det skete netop paa saadan en drilagtig Jagt, hvor man er lige ved at skyde efter en gammel Blikspand for at faa Ild i Bøssen, at en af Jægerne opdagede Flagspætten og tog den paa Kornet. Det vilde da være en pæn Fugl at udstoppe, og saa fik man da »noget« i Tasken; skal-skal ikke? En Raslen i Græsset bagved! Omkring – Hul i Luften; der stak Troldharen over Bakkekammen. Hvis bare ikke den Spætte havde været der – – –

I elleve Aar havde jeg med Bøsse og Medestang gennemstrejft Egtvedegnen og set saa meget af Naturen der, at jeg fik denne lille Bog ud af det. Da jeg imidlertid havde nedskrevet den, fik jeg en Følelse af, at der maatte findes en Del Egtvedfugle, som jeg havde overset, fordi de levede

paa saadanne Steder, hvor jeg hverken havde Jagt eller Fiskeri, eller opholdt sig her paa den Aarstid, da Bøsse og Stang stod halvglemte i en Krog. I Vinterhalvaaret 1930-31 gennemstrejfedes da min Søn og jeg – samt »Racehunden« – Omegnen saa ofte vi kunde faa Tid, og ikke uden Resultat.

Vi fik bl. a. Øje paa Danmarks mindste Rovfugl, Dværgfalken og den største: Vintermusvaagen. De ægte Ørne kan jo næppe mere regnes til danske Fugle. Desuden saa vi to af vore mest ejendommelige Ænder: Gravanden og Skeanden samt tre Arter Smaafugle: Dompap, Rørspurv og Digesmutte.

Den loddenbenede Musvaage fører her i Landet Titlen Vintermusvaage, da den kun ses her ved Vintertid; et Par saa vi ofte svæve over Refsgaarde, der hvor den 3000-aarige Kvinde formentlig har levet. De er kendeligt større end de almindelige Musvaager, har lidt længere Hale, og lidt mørkere Fjerklædning, der naar helt ud til Tærne.

Dværgfalkens Han er som en Solsort, Hunnen lidt større, Fjerklædningen er omtrent som de andre Falkes, brunlig paa Ryggen, lysere og plettet paa Brystet. Det er en lille ilter Rad, fræk som en Slagterhund og en Svøbe for Smaafuglene, der sikkert med Glæde ser den forsvinde nordpaa, naar Foraarstrækket er inde.

Gravanden eller Gravgaasen er en prægtig stor And, hvid paa Ryg, Bug og Bryst. Hoved, Hals

og en Del af Vingen er sort, en Krans om Forkroppen, samt Vingespejlet er brunt, det knoppe Næb højrrødt og Fødderne bleggrøde. Det meget hvidt gør den let kendelig paa lang Afstand. Desuden er Han og Hun næsten ens, noget som er sjældent i Andefamilien. Den ruger fortrinsvis ude ved Kysterne og bygger Rede i forladte Rævegrave og lignende Huler i Strandbrinkerne. Jeg tør følgerig ikke paastaa, at de to Par, vi opdagede i Skærsø ^{28/4}–31, vil ruge der; muligvis har de blot været forslaaede af de foregaaende Dages Uvejr. Maaske faar de heller ikke Lov til at være i Søen for Blishønsene, der bestandig forfulgte dem. Jeg nævner dette til Oplysning for de Ornitologer, der ikke vil give Jægerne Ret i, at Blishønsene generer Ænderne. Dog maa jeg indrømme, at Skærsøs Blishøns den Dag ikke tog Notits af Graaænder og Lappedykkere, men de spraglede Gravænder kunde de aabenbart ikke lide.

Et Par Skeænder saa vi i de første Dage af Maj i de af Højspændingsværket opdæmmede Søer ved Dons. Vi var taget derned for at studere de store Hættemaagekolonier, som i de senere Aar er opstaaet der, og som vi anslaar til ca. 1000 Par. Mon egentlig Koldingfolkene aner, hvilken Turistattraktion disse nye Søer er med deres myldrende Fugleliv?

Men det var Skeænderne; Hunnens Fjerdragt minder meget om Graaandens, den mørkhovede, hvidbrystede Andrik er endnu smukkere end den

almindelige Vildandrik. Jeg skal ikke beskrive den i Enkeltheder; det vældigt brede, skeformede Næb adskiller tydeligt Skeænderne fra alle deres Frænder.

Kort beskrevet er Rørspurven en i Rørene levende Spurv, hvis Han er helt sort paa Hovedet; den hører til Værlingerne. Andre Steder i Danmark, f. Eks. ved Sorø Sø har jeg set dem i Hundredvis; i Egtved har jeg søgt den forgæves, indtil vi forleden saa et enkelt Par i en Sivmose. Her paa Eggen er den saaledes sjælden.

Digesmutten er en nær Slægtning af Bynkefuglen (Side 98), den bygger i Reglen i gamle Stendiger og kendes bl. a. paa, at den gerne vil agere Vipstjert, men Halen er for kort. Hovedfarven er hvid og lysegraa; Hannen har sorte Vinger, sort Kantebaand i Enden af Halen og aflang, sort Øjeplet. Hunnen er mere brun, Ungerne hvide paa Bugen, graa og brune paa Oversiden. Den kaldes ogsaa Stensmutte.

Midt i Fuglsang Skov ligger en stor, gammel Æblehave med mosgroede Træer. Nær denne saas et Par Dompapper den 2. Maj 1931. Denne højnordiske Finkefugl er kun lidet mindre end Kærnebideren. Hannen bærer sort Kalot og karmoisinrødt Bryst, graa Ryg, sorte Vinger med hvide Vingebaand, hvid Bagkrop og sort Hale. Hunnens Bryst er graat, den er ikke ulig Bogfinkehunnen, men betydeligt større. Deres Yndlingsføde er Frugttræernes Knopper, det var vel derfor, de holdt til ved Æblehaven. De kommer

hyppigt til Danmark om Vinteren, mest til Nord-sjælland, hvor jeg fordem har truffet dem; en sydlig Varietet er truffet rugende i Sønderjylland. Om vort Dompappar er Skandinaver paa Hjemrejse, eller om de har i Sinde at slaa sig til Ro i »Ejde«, maa Fremtiden vise, men det naar ikke at komme med i denne lille Bog.

Ca. 350 Fuglearter angives i de større Værker som danske Fugle; af disse er ca. 100 kun set her en sjælden Gang, saaledes for ca. 100 Aar siden en Pelikan i Kieler Fjord. Ca. 100 Arter har hjemme ved Kysterne, saa mere end 150 vil det næppe være muligt at finde i et midtjydsk Sogn. Jeg har nu gjort rede for 125 Fuglearter fra Egtvedegnen og maa overlade det til andre Fugleelskere at supplere den Liste, hvormed dette lille Arbejde sluttet. Især Ænder og Snejpefugle kunde der maaske gøres noget mere ud af, men, som den amerikanske Krovært sagde: »Man bedes ikke skyde paa Pianisten, han gør det saa godt, han kan«.

X. Lavere Dyr.

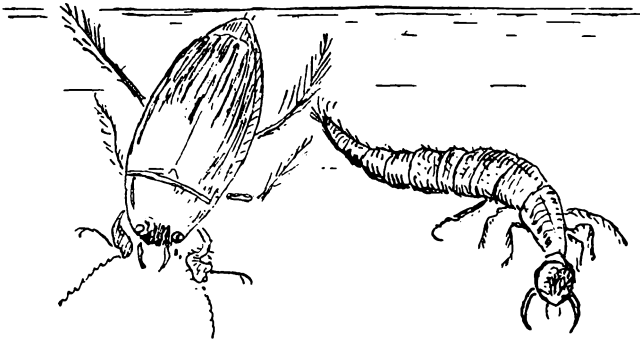
Amfibier - *Rana agilis* - Slutning.

I nsekter hører ikke til de lavere Dyr; de er *anderledes* end Hvirveldyrene med Mennesket som Topfigur, men enhver, der har studeret f. Eks. Myrernes Liv, vil indrømme, at de har en høj Samfundsordning og har løst adskillige af de Samfundsspørgsmaal, som vi Mennesker gaar og bøvler med. Rosenbien, som har Rede i en Sprække i Lysthusbordet, afskærer saa nøjagtige Cirkelflader af Bladene, at vi maa tilkende den geometrisk Sans. Til at gaa nærmere ind paa Insektlivet i Egtved mangler jeg videnskabelig Ballast, og det vilde desuden ganske sprænge Rammerne for dette lille Skrift; kun skal jeg omtale et Vandinsekt, der som Skadedyr spiller en Rolle for de stedse flere Ørreddambrug, som efterhaanden opstaar omkring Egtved. Det er Vandkalven. Den har intet at gøre med de mæskede Ungkreaturer, som de Esrom Munke fordem i Fastetiden lod drive ud i Søen og dræbe der, for at faa dem serveret i Refektoriet som Fiskearten: Vandkalv. Det er en sort halvkugleformet Bille, større end en Oldenborre; paa sine Parringsudflugter kommer den undertiden langt bort fra sit naturlige Ele-

ment og kan træffes paa Ruderne af Drivhuse og Mistbænke, som den i Tusmørket har antaget for Vandflader. Hos Bilreparatøren paa Egtved Hovedgade slog flere Vandkalve en Aften ned paa de holdende Bilers fugtblanke Tage. Larven bliver saa stor som en lille Krebs og er en frygtelig Svøbe for Fiskeyngelen. Fiskeavleren paa Liehegaard satte forsøgsvis 3 Vandkalvelarver, endda af de mindste, sammen med 7 Stykker Fiskeyngel; i Løbet af et Døgn var de 6 dræbte og udsugede, saa man kan regne, at hver Vandkalvelarve i Sommerens Løb gør det af med ca. 150 Stykker Smaaørred; det er dog en Post. Den udvoksne Vandkalv er lige saa frygtelig, den angriber Frøer, Salamandre og Fisk, som er meget større end den selv, og æder sig ind i Siden paa dem. Ogsaa Lystfiskeren driller den, men han faar sjældent Lejlighed til at se den; sidder man en Aften i Udkanten af Sivbæltet og meder efter Aal med Ormemadding, kan det hælde, at Floddet hopper et Par Gange op og ned for endelig at forsvinde; trækker man da op, er Maddingen væk, og Fiskeren fabler om Aalens mærkelige Evne til at gnave Maddingen af Krogen, men det er kun Vandkalven, som har været paa Spil. Noget virksomt Middel til dette Skadedyrs Bekæmpelse kendes ikke; dens naturlige Fjender, som Isfuglen og forskellige Vadere, er heller ikke velsete Gæster i Fiskedammene; kan en af mine Læsere komme med et godt Forslag, tænker jeg, Fiskeavlerne vil forgyldte ham.

De lavere Dyr, jeg nu lige skal omtale, er dem, de Lærde før Linnés Tid kaldte Amfibier, hvorved forstodes det, vi nu kalder Krybdyr, Padder og Bløddyr inklusive Flodheste og Sælhunde. De to sidste lever ikke i Egtved.

Naar jeg overhovedet gaar ind paa disse Dyreklasser, er det fordi Zoologerne i Danmark ikke endnu er kommet til Klarhed over, hvor i Dan-

Vandkalv og Larve.

mark de enkelte Dyrearter forekommer. Botanisk Forening har allerede for 30 Aar siden paabegyndt et stort anlagt Undersøgellesarbejde for at faa oplyst, hvorledes de enkelte Plantearter er fordelt i vort Land. Hele Danmark er inddelt i Sektioner, og jeg har i yngre Dage gennemforsket to af disse. Et lignende Arbejde er i Gang for Fuglenes Vedkommende, især gennem Ornitologisk Forening. Med Overlæge Helms Bind om Danmarks Fugle har vi faaet en Del at vide om, hvilke Fugle der lever ved Nakkebølle Sanato-

rium, en zoologisk Undersøgelse af Vendsyssel er bebudet, og med de foregaaende Sider har jeg nu søgt at gøre lidt Rede for Fuglelivet i en midtjyds Egn.

I Danmarks Fauna, udgivet af Naturhistorisk Forening, I. Bind, Krybdyr og Padder, efterlyser Professor Jungersen gentagne Gange Forekomsten af visse Springpadder: den spidssnude Frø, Løgfroen og den grønbrogede Tudse. Jeg skal da ganske kort fortælle mine lagttagelser:

Krebs findes i flere af Egnens Mergelgrave og i Hejlskov Sø, hvor den undertiden tages paa Snøre af Ormefiskere; de »bider« forøvrigt lige saa ofte paa selve Snøren, som paa Maddingen. Noget lignende gælder Dammuslingen i Hartsørne. Af andre Bløddyr er de sorte Skovsnegle almindelige; men de skalbærende Havesnegle paafaldende sjældne; de udryddes vistnok af Havernes Solsorter og Drosler. Pindsvinene tager vel ogsaa deres Part. Det er paafaldende, at oppe omkring Thisted, hvor der ikke mangler Pindsvin og Solsorter, er der alligevel en Mængde Havesnegle. Muldvarpen mangler imidlertid i Thy, den er endnu kun paa Vej gennem Hanherrederne. Der vil blive Lejlighed for fremtidige lagttagere til at konstatere, om Sneglene svinder, naar Muldvarpen engang bliver almindelig i Thy.

Af Øgler forekommer baade Markfirben og Staalorm, og af Slanger baade Hugorm og Snog, men ingen af dem er egentlig almindelige. Snogen har jeg saaledes aldrig selv set her, og Hugormen

har jeg kun truffet en Gang i 12 Aar. Vi kørte den over midt paa Landevejen, da en Ven af mig vilde demonstrere, hvor hurtigt hans ny Bil kunde køre. I Sammenligning med f. Eks. Himmelbjerg-egnen eller Klitterne ved Jammerbugten, maa Egtvedegnen siges at være fattig paa Hugorme – naa, de kan undværes.

En af mine Jagtkammerater saa Snogen en Gang for meget. Vi havde været paa Jagt og overraskedes for hjemgaaende af en tæt, salt Taage vesterfra. Det sker næppe en Gang om Aaret, at Havgusen naar ind til vor Egn. Taagen fik Skylden, da vi bommede til et Par Krikænder, som pludselig lettede i Mosen. Lidt efter havde min Kammerat Skud igen, men da jeg kom hen til ham, saa han lidt løjerlig ud og mumlede: »Jeg troede bestemt, det var en Snog«. Det var en Hundepisk, han havde tabt forrige Gang!

Springfrøen (*Rana agilis*), den længst hoppende af samtlige danske Frøer – dens Rekord er to Meter uden Tilløb – var indtil 1893 kun kendt fra Landene syd for en Linie fra Elsass til Sachsen. I 1893 mente en lagttager at have set den paa Fænø. Meddelelsen modtoges vel med Mistro, det var jo et ret stort Dyr, som altsaa hidtil skulde være undgaaet de danske Zoologers Opmærksomhed. Da imidlertid Biologisk Station under Professor Jungersen og Botanisk Forening i Sommeren 1894 gjorde Studier med Lillebælt, blev *Rana agilis* ivrigt eftersøgt, og det lykkedes Redaktøren af »Naturen og Mennesket« Mørch-Hansen

at fange en, igen paa Fænø. Jeg erindrer tydeligt den Opsigt, han og hans Frø vakte paa Behrends Hotel i Middelfart; den arme Frø blev baade vejet og maalt og maatte springe for de tilstedeværende, højlærde Herrer og glade studerende. Da botanisk Forening fortsatte sin Tur over Stenderup og Løverodde til Koldinghus, fik Blomster Lov at være Blomster, men alle Botaniskasser fyldtes med Frøer og Tudser. *Rana agilis* er siden set et Par Steder i det nordvestlige Fyn, men saa vidt vides ikke i Jylland. Men naar nu Lillebæltsbroen kommer, springer den maaske over.

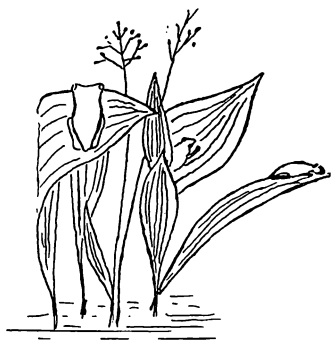
Idet jeg henviser eventuelt tudseinteresserede til det ovenfor citerede Skrift, forsaavidt de ønsker nærmere Beskrivelse af de danske Padder og deres Larver, kan jeg oplyse, at den lille Salamander er set i et lille Kær ved Hejlskovsø, men der vides intet om den store Art. Skruptudsen er almindelig i Egtved, men de to andre danske Tudser findes ikke. Da imidlertid netop disse Arters Levesteder i Danmark er daarligt undersøgte, skal jeg her oplyse, at Strandtudsen var almindelig i Klitterne ved Løkken, og da Botanisk Forening i 1894 søgte efter *Rana agilis*, fandt man Strandtudser i et Kær ved Fønsskov. Den grønbrogede Tudse, som i ovennævnte Skrift for Jyllands Vedkommende kun kendes fra Skagen, har jeg fundet ved Troldhede (Skjernegnen) Juli 1930.

Af de ægte Frøer er den butsnudede Frø ingenlunde sjælden, mens hverken den grønne Frø eller

den spidssnude Frø lever her. Det gør Peder Oxes Frø ikke heller; jeg har kun fundet den en eneste Gang i mit Liv, nemlig paa Sydsiden af Nakskovfjord 1901. Den lille, grønne Løvfrø, som i Jylland omtrent har Udbredelse tilfælles med Nattergalen – altsaa kun lever i den sydøstlige Del – fandt jeg 1924 paa en Vinranke i min Have.

Samme Aar stod jeg en Dag og fiskede Karudser i en Dam paa Egtved Mark, da Ejeren kom og fortalte om nogle Kæmpehaletudser i en nærliggende Dam; det viste sig at være Larver af Løgfrøen (*Pelobates fuscus*); mærkelig ved at Haletudsen er dobbelt saa lang som sine Forældre; 16 cm mod 8 cm.

Det lykkedes mig ikke at faa den voksne Frø at se, uagtet jeg tog nogle Larver med hjem og slap dem ud i mit Bassin med Vandplanter. Jeg fulgte Udviklingen, indtil Forlemmerne var brudt frem, men en Morgen var alle forsvundne, og jeg har siden forgæves søgt Løgfrøen her paa Egnen. Dette hænger sammen med, at den er et Natdyr, der om Dagen skjuler sig i Huller, den selv graver, f. Eks. i Mistbænke og Aspargesbede. Derfor opdages dens Tilstedeværelse paa en Egn som oftest ved, at en eller anden tilfældigt lægger Mærke til de store Haletudser.

Løvfrøer paa Skeblad.

Jeg brugte en af dem til Madding paa en Geddekrog, jeg satte ud i en nærliggende Mergelgrav, og næste Dag var der en topunds Gedde paa. Larven er dog saa sjælden, at den ikke i Almindelighed kan anbefales som Geddeagn.

Skulde nu en eller anden ved Læsningen af dette lille Skrift faa den Opfattelse, at Egtvedegnen er et Eldorado for Jægere, Lystfiskere og Naturskere, vil jeg minde om, at jeg har været tolv Aar om at samle de meddelte Iagttagelser. Men den, som vil se en Egn, der har baade Østjyllands og Vestjyllands Natur, baade Bøgeskove, Lyngheder og Granplantager, saavel bugtende Aa og stille Skovsø, som melankolsk Hedesø, kunde gøre noget værre end at besøge Egtved.

Maaske vil han høre Urhanen skogre, Rylen fløjte og Fuglekongerne kvidre, maaske vil han se Isfuglen farvestraalende stryge hen over Aaløbet, hvor Ørreden slaar, og Mjødurten dufter paa Bredden, maaske vil han slet intet opleve. Det afhænger til Dels af ham selv. Moder Natur er gavmild med Smil til den, der elsker og forstaar hende, men kan ogsaa være knibsk og skjule sine Yndigheder for den, der har svigtet hende. Naturen er ikke et Teater, der spiller paa Klokkeslet, og hvortil man kan købe Billet til første Parket. Det er ikke Folk i Laksko og Smoking, som jeg venter vil finde Interesse i mine smaa Skildringer; men kan du trave hele Dagen i Gummistøvler, i Sol eller Regn, nøjes med lidt Lommemad og en Drik Kildevand, saa kom herud,

og du skal skue hele Danmarks Herlighed paa et ganske lille Areal.

Som flere Gange anført, er det mine egne Jagttagelser, som ligger til Grund for dette lille Skrift; under Udarbejdelsen, navnlig til Artbeskrivelser, er følgende Skrifter benyttede:

Schmeil: Lehrbuch der Zoologi.

Voigt og *Specht*: Pattedyrene.

Roms Fuglealbum.

Ornitologisk Forenings Tidsskrift.

Manniche: Vore Sangfugle.

O. Helms: Danske Fugle ved Hus og i Have.

O. Helms: Danske Fugle ved Stranden.

O. Helms: Danske Fugle i Skov, Mark og Mose.

Jungersen: Krybdyr og Padder.

Otterstrøm: Fisk.

Heilmann og *Manniche*: Danmarks Fugleliv.

Kjærbølling: Skandinaviens Fugle.

Koefoed: Danmarks Ynglefugle.

Willibald: Nester und Eier.

Kearton: British Birds Nests.

Omstaaende en Liste over de i Egtved iagttagne Fuglearter med deres latinske Navne, saaledes som de er foreslaaede af Inspektør *Herluf Vinge* og vedtagne af Dansk Ornitologisk Forening. Nogle enkelte Fugle, som ikke er omtalte i foranstaaende Tekst, har jeg efter Manuskriptets Aflevering iagttaget her i Egtved.

Lige før disse Ark gik i Trykningen, var jeg endvidere saa heldig at finde Gransangerens Rede paa Skrænten overfor Nybjerg Mølle. Den ligner noget Reden af grøn Løvsanger, men er mere flad med en bredere Indgang, ikke ulig en gabende Østers. Æggene har foruden rødbrune Prikker som Løvsangerens tillige mørkegraa Smaapletter.

**Liste over de i Egtved iagttagne Fuglearter
med deres latinske Navne.**

Rovfugle.

		Side
Hvepsevaage	<i>Pernis apivorus</i>	
Musvaage	<i>Buteo vulgaris</i>	15
Loddenbenet Musvaage	<i>Buteo lagopus</i>	113
Hønehøg	<i>Astur palumbarius</i>	15
Spurvehøg	<i>Accipiter nisus</i>	16
Kærhøg	<i>Circus cyaneus</i>	17
Taarnfalk	<i>Falco tinnunculus</i>	16
Vandrefalk	<i>Falco peregrinus</i>	16
Lærkefalk	<i>Falco subbuteo</i>	16
Dværgfalk	<i>Falco æsalon</i>	113
Slørugle	<i>Strix flammea</i>	17
Natugle	<i>Strix aluco</i>	17
Skovhornugle	<i>Asio otus</i>	18
Spurveugle	<i>Athene noctua</i>	18

Platrefugle.

Grønspætte	<i>Gecinus viridis</i>	111
Mellemflagspætte	<i>Dendrocopus medius</i>	111
Stor Flagspætte	<i>Dendrocopus major</i>	111
Gøg	<i>Cuculus canorus</i>	19
Isfugl	<i>Alcedo ispida</i>	20
(Undulat)	<i>Melopsittacus undulatus</i>	100

		Side
Sejlere.		
Natravn	Caprimulgus europæus	103
Mursejler	Cypselus apus	103
Duer.		
Skovdue (Ringdue)	Columba palumbus	28
Ravne.		
Graa Krage	Corvus cornix	31
Kornkrage eller Raage	Corvus frulegius	36
Allike	Corvus monedula	30
Skade	Pica caudata	30
Skovskade	Garrulus glandarius	31
Spurvefugle (Finker).		
Graaspurv	Passer domesticus	85
Skovspurv	Passer montanus	85
Bogfinke	Fringilla coeleps	83
Kvækkerfinke	Fringilla montifringilla	108
Kirsebærfugl	Cocotraustes vulgaris	108
Stillids	Carduelis elegans	99
Grønirisk	Ligurinus chloris	95
Tornirisk	Cannabina linota	83
Korsnæb	Loxia curvirostra	67
Silkehale	Bombicilla garrula	109
Grønsisken	Chrysomitris spinus	95
Dompap	Pyrrhula vulgaris	115
Rørspurv	Emberiza schoeniclus	115
Gulspurv	Emberiza citrinella	94
Bomlærke	Emberiza milliaris	97
Mejjer.		
Spætmejse	Sitta europaea	50
Musvit	Parus major	85

		Side
Blaamejse	<i>Parus coeruleus</i>	86
Graamejse	<i>Parus palustris</i>	86
Topmejse	<i>Parus cristatus</i>	86
Sortmejse	<i>Parus ater</i>	87
Halemejse	<i>Accedula caudata</i>	110
Fuglekonge	<i>Regulus cristatus</i>	106

Lærter.

Marklærke	<i>Alauda arvensis</i>	96
Toplærke	<i>Alauda cristata</i>	96
Engpiber	<i>Anthus pratensis</i>	58
Skovpiber	<i>Anthus arboreus</i>	97

Vipstjærter.

Hvid Vipstjært	<i>Motacilla alba</i>	22
Gul Vipstjært	<i>Motacilla flava</i>	22
Bjergvipstjært	<i>Motacilla melanope</i>	22

Øvaler.

Landsvale	<i>Hirundo rustica</i>	64, 102
Digesvale	<i>Hirundo riparia</i>	102
Bysvale	<i>Hirundo urbica</i>	64, 102

Sangere.

Sangdrossel	<i>Turdus musicus</i>	76
Solsort	<i>Turdus merula</i>	76
Sjagger	<i>Turdus pilaris</i>	105
Vindrossel	<i>Turdus illiacus</i>	105
Tornsanger	<i>Sylvia cinerea</i>	
Sivsanger	<i>Acrocephalus phragmites</i>	59
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	54
Gransanger	<i>Phylloscopus rufus</i>	56
Nattergal ?	<i>Luscinia philomela</i>	79
Gulbug	<i>Hypolais icterina</i>	81

		Side
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>	82
Rødkælk	<i>Erithacus rubecula</i>	78
Rødstjært	<i>Ruticilla phoenicura</i>	79
Bynkefugl	<i>Praticula rubetra</i>	98
Vandstær	<i>Cinclus aquatica</i>	52
Graa Fluesnapper	<i>Muscicapa grisola</i>	78
Broget Fluesnapper	<i>Muscicapa atricapilla</i>	78
Jernspurv eller Brunelle	<i>Accentor modularis</i>	82
Digesmutte	<i>Saxicola oenanthe</i>	115

Alm. Stær	<i>Sturnus vulgaris</i>	62
Gærdesmutte	<i>Troglodytes parvulus</i>	85

Tornstader.

Alm. Tornskade	<i>Lanius collurio</i>	77
Stor Tornskade	<i>Lanius excubitor</i>	22, 77

Sønfugle.

Agerhøne	<i>Perdix cinerea</i>	37
Vagtel	<i>Coturnix communis</i>	38
Urfugl	<i>Tetrao tetrix</i>	40
Kobberfasan	<i>Phasianus colchicus</i>	38

Sneppefugle.

Storspove	<i>Numenius aquaticus</i>	48
Skovsneppe	<i>Scolopax rusticula</i>	47
Enkelt Bekkasin	<i>Galinago gallinula</i>	46
Dob. do. eller Horsegøg	<i>Galinago scolopacina</i>	46
Tredækker	<i>Galinago major</i>	46
Vibe	<i>Vanellus christatus</i>	44
Ryle	<i>Tringa alpina</i>	45
Hjele eller Guldbrokfugl	<i>Charadius apricarius</i>	44
Præstekrave	<i>Charadius hiaticula</i>	44
Mudderklire	<i>Actitis hypoleuca</i>	58
Tinksmed	<i>Totanus glareola</i>	70
Rødben	<i>Tolanus calidris</i>	

Vadere.

Side

Hvid Stork	<i>Ciconia alba</i>	19, 70
Graa Hejre	<i>Ardea cinerea</i>	22
Blishøne	<i>Fulica atra</i>	43
Grønbenet Rørhøne	<i>Gallinula chloropus</i>	20
Engsnarre	<i>Crex pratensis</i>	

Maagefugle.

Sølvmaage	<i>Larus argentatus</i>	58
Hættemaage	<i>Larus ridibundus</i>	58, 60
Stormmaage	<i>Larus canus</i>	58
Terne	<i>Sterna hirundo</i>	58
Dværgterne	<i>Sterna minuta</i>	58

Andefugle.

Knopsvane	<i>Cygnus olor</i>	15
Sangsvane	<i>Cygnus musicus</i>	105
Graagaas	<i>Anser cinereus</i>	105
Knortegaas?	<i>Branta bernicla</i>	105
Gravand	<i>Tadorna cornuta</i>	113
Graaand	<i>Anas boscas</i>	42
Spidsand	<i>Anas acuta</i>	42
Skeand	<i>Anas clypeata</i>	59, 114
Krikand	<i>Anas crecca</i>	42
Taffeland	<i>Fuligula ferrinea</i>	
Troldand	<i>Fuligula christata</i>	
Toppet Lappedykker	<i>Podiceps christatus</i>	61
Øret Lappedykker	<i>Podiceps auritus</i>	61
Graastrubet Lappedykker	<i>Podiceps griseigina</i>	61
Lille Lappedykker	<i>Trachybaptus minor</i>	61

